

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM
DALI**

**ÜNİVERSİTE YA DA YÜKSEK OKUL (2 YILLIK) MEZUNU
ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN DEPRESYON DURUMUNUN
BELİRLENMESİ**

Ceren ŞENGEL

**YÜKSEK LİSANS
TEZİ**

DANIŞMAN: Prof. Dr. Hüsnü ERKMEN

İSTANBUL-2017

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM
DALI**

**ÜNİVERSİTE YA DA YÜKSEK OKUL (2 YILLIK) MEZUNU
ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN DEPRESYON DURUMUNUN
BELİRLENMESİ**

**Ceren ŞENGEL
144102097**

**YÜKSEK LİSANS
TEZİ**

DANIŞMAN: Prof. Dr. Hüsnü ERKMEN

İstanbul-2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	:	
Öğrenci Adı Soyadı	:	Ceren ŞENGEL
Anabilim Dalı	:	Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	:	Prof.Dr. Hüsnü ERKMEN
Tezin Başlığı	:	ÜNİVERSİTE YA DA YÜKSEK OKUL (2 YILLIK) MEZUNU ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN DEPRESYON DURUMUNUN BELİRLENMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	:	03.02.2017	Saati	:	17:00
Öğrenci Savunmaya	:	☒ GELDI			
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,					
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU					
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.					
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)					
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDEDEDİLMESİ kararı alınmıştır.					
Savunmada Tezin Başlığı	:	☒ Değişmedi.	☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	:				
Öğrenci Savunmaya	:	☐ GELMEDI			
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,					
☐ OY BİRLİĞİ ile REDEDEDİLMİŞTİR.					

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Prof.Dr. Hüsnü ERKMEN	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Alper EVRENSEL	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR	

(ŞENGEL, Ceren, Yüksek Lisans, İstanbul, 2017)

Üniversite ya da Yüksek Okul (2 yıllık) mezunu çalışan evli kadınların depresyon durumunun belirlenmesi

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı üniversite veya meslek yüksek okulu eğitimi almış ve çalışan evli kadınlarda depresyon durumunun incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda depresyon ve ilişkili faktörleri ile üniversite veya meslek yüksek okulu eğitimi almış ve çalışan evli kadınlarda depresyon durumunu etkileyen faktörlerin ve bu faktörlerin birbiri ile ilişkisinin araştırılması planlanmıştır. Araştırma örneklemi İstanbul'da yaşayan, çalışan toplam 92 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada Beck Depresyon Ölçeği, SCL 90R tarama testi ve araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik form kullanılmıştır. Verilerin analizinde; "t" testi ile ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında "ANOVA" testi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda yaş, evlilik yılı, gelir düzeyi, eşi ile tanışma şekli, ev içi sorumluluk paylaşımı, çalışma sebebi değişkenlerinin katılımcıların hem depresyon hem de ruhsal belirti sonuçlarında anlamlı bir etkinliğinin bulunduğu, evlilik yaşı, yaşanılan yer, evde yaşanılan kişi, çocukluğun geçirildiği yer faktörünün anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı, eğitim düzeyi, eş ile yapılan aktivite sayısı, çocuk durumu değişkeni depresyon üzerinde anlamlı bir farklılığa sahipken, ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, İş, Aile, Depresyon, Eğitim

(ŞENGEL, Ceren, Master Degree, İstanbul, 2017)

University or college (2 years) graduate employees to determine the status of married women depression

ABSTRACT

The main purpose of this study is the investigation of the case of depression in working married women who have received university or vocational school degree. In accordance with this purpose, it is planned to be investigated the depression and its related factors with the factors affecting the case of depression in working married women who have received university or vocational school degree and the relationship of those factors with each others. The sample of the research consists of totally 92 working participants. In the research, the Beck Depression Scale, SCL 90R screening test and personal information form which is prepared by the researchers were used. In the analysis of the data “t” test is applied and in the comparison of more than two groups “ANOVA” test is applied. As a result of the study, it is seen that age, years of marriage, income level, the way of the spouses’ meetings, sharing of domestic responsibilities, reason of working variables have significant efficiencies in both depression and psychiatric symptoms results of the participants, it is seen that sex, marriage age, living place, the person living at home together, the place where the childhood spent factor have no significant differences. While the educational level, the number of activities done by the spouse, child status variable have a significant difference on depression, it is seen that there is no significant difference on psychiatric symptoms.

Keywords: Woman, Work, Depression, Family, Education

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1.Araştırmanın Amacı.....	3
1.2.Araştırmanın Soruları	3
1.3.Araştırmanın Önemi	3
1.4.Araştırmanın Sayıltıları.....	4
1.5.Araştırmanın Tanımı.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVEYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Evlilik, Çalışma Ve Kadın	5
2.1.1. Evlilik ve Evliliği Etkileyen Faktörler	5
2.1.2. Evliliği Etkileyen Faktörler.....	6
2.2. Kadın ve Çalışma	7
2.2.1. Kadının Çalışma Nedenleri	8
2.2.2. Kadın ve Psikolojik Sağlığı.....	9
2.2.2.1. Çalışma Yaşamının Kadının Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisi.....	10
2.2.2.2. Depresyon ve Kadının Çalışma Durumu	11
2.2.2.3. Kaygı ve Kadının Çalışma Durumu	12
2.2.2.4. Rol Memnuniyeti ve Kadının Çalışma Durumu	13

2.2.2.5. Eş ve Sosyal Desteğin Kadının Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisi.....	14
2.3. İş Doyumu ve Depresyon.....	15
2.4. İş Stresi.....	17
2.5. Depresyon	18
2.6. Depresyonda Risk Faktörleri.....	20
2.7 Kadınlarda Depresyon.....	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	27
GEREÇ ve YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Amacı	27
3.2. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi	27
3.3. Araştırma Soruları	27
3.3.1. Hipotezler.....	28
3.4. Verilerin Toplanma Araçları	28
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	28
3.4.2. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)	29
3.4.3. SCL 90 - R Tarama Testi	29
3.5. Verilerin Analizi.....	29
3.6. Etik.....	30
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	31
BULGULAR.....	31
4.1. Katılımcıların Demografik Ve Mesleki Değişkenlerine İlişkin Bilgiler.....	32
4.2. Katılımcıların Sosyodemografik Ve Kişisel Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Ve T - Testi Sonuçları.....	36
4.3. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Ve Scl-90 Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Ve T - Testi İle Karşılaştırma Sonuçları .41	
TARTIŞMA.....	45
SONUÇ.....	50
KAYNAKÇA.....	53
EKLER.....	54

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri.....	32
Tablo 2. Katılımcıların Kişisel Özellikleri.....	34
Tablo 3. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve T - Testi Sonuçları	36
Tablo 4. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve T - Testi Sonuçları	38
Tablo 5. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri ve SCL-90 Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve T - Testi ile Karşılaştırma Sonuçları	41
Tablo 6. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri ve SCL-90 Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve T - Testi ile Karşılaştırma Sonuçları	43

KISALTMALAR

SCL 90 –R : Symptom Check List

akt. : Aktaran

vd. : Ve diğerleri

GİRİŞ

İnsanların yaşantılarında önemli bir yer tutan çalışma kavramı, modern yaşamla birlikte kişiler için en temel ve önemli eylemlerden biri durumuna gelmiştir. Günümüzde gün geçtikçe daha çok endüstriyelleşme ve şehirleşmenin yaşandığı dünyada çalışmak ve iş, kişiler için vazgeçilmez bir durumdadır. İş, kişinin yaşantısında zamanını değerlendirmesini, yaşam enerjisini yararlı amaçlar doğrultusunda harcamasına ve bunların sonucunda edindiği doyumla psikolojik sağlığına olumlu etkilerde bulunmasını sağlar.

Bu bağlamda kadın dünya var olduğundan beri çalışmaktadır, denilebilir. Gerek ev işleri, gerek çocuk bakımı gibi evde, gerekse de kendi ve ailesinin yaşantılarının devamı için dışarıda çalışan kadın, çalışan bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumda erkek ve kadının belirlenmiş rolleri bulunmaktadır. Erkeğin evin geçimini sağlaması, eve gelir getirmesi, kadının da ev işleri ve çocuk bakımı gibi ev içinde evin düzenini sağlaması kadın ve erkeğin toplum tarafından verilen rolleridir. Ancak, kadın ve erkeğin eşit olduğu günümüz toplumlarında, bu kapsamda kadına verilen rolde değişime gidilmiş, kadın da hem kişisel hem ailevi gereksinimlerini gidermek için iş hayatına girmiştir.

Günümüz toplumlarında kadının eğitim seviyesinin de artması, kadınların iş yaşantısına katılım oranını artırmış, özellikle kentlerden kadın daha yaygın olarak çalışmaya başlamıştır. Son yıllarda kadınların aktif olarak çalışmaya başlaması, sosyal yaşantısında birden fazla role sahip olmasına neden olmuştur. Kadının çalışmaya başlaması ile birlikte, annelik, ev işleri, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi gibi rollerin yanında bir de dışarıdaki işinin verdiği sorumlulukta eklenmiştir.

İş ve aile yaşantısının verdiği sorumluluk ve roller, çalışma hayatındaki değişiklikler gibi durumlar, kadının hem iş hem ailesine aynı oranda yetişememesi ve bu ilişkilerde aksaklıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kadının iş ve aile yaşantısındaki bu zorluklar ve sorunlar, bireyin ruh sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir. Genelde erkeğin görevi ev alanına girince bitmekteyken, kadının görevinin neredeyse hiç bitmemesi kadını ruhsal bakımdan yormakta ve çeşitli

sorunlara neden olmaktadır. Sorumluluğunun, erkeklere göre daha fazla olan kadın, artan iş yükü, eş ve çocukları ile ilgili olan görevleri, evdeki görevleri gibi bir çok olumsuzlukla karşılaşmakta, bu durum da kadının genellikle depresif belirtiler göstermesine neden olmaktadır.

Yapılan bazı çalışmalar, anne olan ve çalışan kadınların, hem ev hem de işte çalışmalarının, bireye olumlu katkılarda bulunduğunu savunurken, bazıları da tam aksine, dışarıda da çalışan ve anne olan kadının, işten sonra ev, eş ve çocuğuna da vakit ayırma sorumluluğunun, kadınlar için ekstra yük ve depresyon nedenli sorunlara neden olduğunu belirtmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı üniversite veya meslek yüksek okulu eğitimi almış ve çalışan evli kadınlarda depresyon durumunun incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda depresyon ve ilişkili faktörleri ile üniversite veya meslek yüksek okulu eğitimi almış ve çalışan evli kadınlarda depresyon durumunu etkileyen faktörlerin ve bu faktörlerin birbiri ile ilişkisinin araştırılması planlanmıştır.

1.2.Araştırmanın Soruları

Araştırmada şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile demografik faktörleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile evlilik yaşı ile evlilik yılı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile eşlerin tanışma şekli, eşi ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Literatür taramasında depresyon ile ilgili çalışmaların fazla olmasına karşın özellikle hem üniversite veya yüksekokul mezunu hem de çalışan kadınların depresyon durumlarını araştıran çalışmaların az olduğu görülmüştür. Bu sebeple bu araştırmanın konusu bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Geniş örneklemeler alınarak yapılan araştırmalar, diğer aracı değişkenlerin de belirlenebileceği ileri analiz

tekniklerinin uygulanmasına uygun olduğundan, söz konusu değişkenlerin arasındaki etkileşimleri gösteren bulgulara ulaşılmasına yardımcı olabilir. Benzer konuda yapılmış olan araştırmalar içerisinde depresyon durumunun kadınlarda üniversite, yüksek okul, çalışma ile ilişkisini saptamaya çalışması, taramanın genel popülasyondaki erişkin yaş aralığını kapsamından dolayı önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan üniversite ya da yüksek okul mezunu çalışan evli kadınlar, ölçme araçlarını tarafsızca yanıtlamışlardır.

1.5.Araştırmanın Tanımı

Çalışan Kadın: Herhangi bir kurum veya kuruluşta ücretli olarak çalışan kadın. (Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010)

Depresyon: Depresyon, duygusal olarak çöküntüye sebep olan karamsarlık halidir. Mutsuzluk, güvensizlik, değersizlik, uykuda ve iştahta bozulma günlük işlere olan ilgi kaybı gibi özelliklerin görüldüğü mental bozukluktur

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVEYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Evlilik, Çalışma Hayatı Ve Kadın

Bu bölümde, evliliğin ve çalışma hayatının kadın üzerindeki etkisi incelenecektir.

2.1.1. Evlilik ve Evliliği Etkileyen Faktörler

Toplumun yapı taşlarından olan ailenin oluşturulmasında, evlilik en önemli adımlardan biridir. Evlilik, bireyin gelişiminde birinci seviyede etkin olan en küçük toplum birimidir. Bireyin maddi ve manevi doyumu hissetmesi, görevlerini iyi şekilde yerine getirmesi ve ait olduğu çevreye uyum sağlayarak, faydalı bir birey olmasında evlilik ilişkisinin önemli katkıları bulunmaktadır. Evlilik, fiziki ve psikolojik sağlık ve düşük seviyede ölüm oranı ile ilişkilidir. Evlilik, kişilerin kendilerini iktisadi olarak daha güvende hissetmelerine yardımcı olurken, daha sağlıklı bir yaşam sürdürmelerine destek olmaktadır. Bununla birlikte evlilik, kişiye değerli olduğunu, önemsendiğini ve sayıldığını hissettiren duygusal bir destek olmakla birlikte, bu durum evli olmayanlarla karşılaştırıldığında, duygusal desteğin evli bireylerde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Evlilik müessesesi, evrensel bir müessese olarak görülse de, farklı kültür ve toplumlarda bu müessesenin farklı özelliklerde olduğu görülmektedir. Genelde geleneksel erkek temelli anlayışın hakim olduğu evlilik müessesesi, giderek kadın erkek eşitliğinin hakim olduğu modern bir yapıya dönüşmektedir. Bireyler, modern ilişkilerin nasıl devam ettirilmesi gerektiği konusunda karışıklıklar yaşamaktadır. Geleneksel erkek temelli sistemde erkeklere öncelik tanınırken, kadının öncelikleri genelde algılanmamaktadır.

Evlilik doyumu, bireyin evlilik ilişkisinden beklentilerinin gerçekleşmesi durumuna dair algıdır. Evlilik ilişkisinde doyum yaşayan birey, evlilik ilişkisinden

bekledikleri gerekleŒmiŒ, yaŒamında mutlu olan, iliŒkiden fizyolojik ve psikolojik olarak pozitif etkilenmiŒ kiŒidir. Evlilik iliŒkisinde evli olan bireylerin birlikte iken yaŒadıkları sıkıntının derecesi, yaŒadıkları keyif hissinden fazla olması çiftin evlilik doyumlarının dūŒmesine ve sonuç olarak da evlilik iliŒkisinin bitmesine sebep olabilir(apkın, 2012).

2.1.2. Evliliği Etkileyen Faktörler

Ailenin oluŒumunu sağlayan evliliği etkileyen birçok faktör vardır. Evliliğin türü, evliliğin yaŒı, bireylerin sosyo - ekonomik durumu, ocuk sayısı, yapısı, eğitim durumu gibi birçok etken evliliği etkilemektedir.

Erci ve Ergin (2005) yaptığı alıŒmada, evli çiftlerin yaŒının, ocuk sayısı ve evlilik süresinin, kadınların evlilik doyumunu olumsuz yönde, eğitim seviyesinin de pozitif yönde anlamlı bir iliŒki gösterdiğini belirtmiŒlerdir. alıŒan kadınların, alıŒmayan ve görücü usulüyle evlenen kadınlara nazaran evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu görölmektedir.

Dökmen ve Tokgöz (2002) tarafından yapılan alıŒmada, üniversite mezunlarının evlilik doyumlarının, lise mezunlarından daha yüksek olduğu ortaya konulmuŒtur.

İktisadi koŒullar, ailelerin devamlılığını sürdürmesinde gerekli ve önemli faktördür. Sosyo - ekonomik seviyesi dūŒük olan ailelerde, geçim sıkıntısı en büyük sorunlardan biri olarak karŒımıza çıkmakta, bu durum aile yaŒamının ve aile üyeleri arasındaki iliŒkinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu durum dūŒük ve orta gelir seviyesindeki bireyin, yüksek gelir seviyesinde olan bireylere göre eŒlerinden daha az seviyede destek almalarına ve algılamalarına neden olabilmektedir.

Gelir seviyesi ile benzer artış gösteren eğitim seviyesinin artması da, ailelerin daha eŒitliki ve duygusal, fiziki, ekonomik bakımdan daha paylaŒımcı bir yapıda

olmalarına neden olmaktadır. Bu ailelerde bireyler birbirleriyle daha yoğun ve sağlıklı iletişim kurabilmekte, böylelikle birbirlerine sosyal destek vererek önemli destek sağlamaktadır.

Evlilik ve boşanma ile ilgili yapılan çalışmalarda alınan sonuçlara göre, evli kadınların evde ne kadar çatışma yaşasalar da, boşanmış ve hiç evlenmemiş kadınlara göre daha mutlu olduğu görülmektedir. " Özellikle boşanmış kadınların, boşanmanın ilk yıllarında oldukça fazla güçlüklerle karşılaştıkları, atılganlık ve otonominin yerini düşük benlik saygısı ve öfkenin aldığı belirlenmiştir. Bu öfkenin, sıklıkla benliğe yöneldiği görülmüştür. "(King, 2004).

2.2. Kadın ve Çalışma

Kadınların işgücüne dahil olmaları, sürdürülebilir büyüme ve ilerleme açısından önemli bir faktör olarak görülmektedir. Hem teorik, hem siyasi açıdan önemli bir faktör olarak kabul edilmesine rağmen, Türkiye’de kadınların işgücüne dahil olmaları, erkeklere göre daha düşük olmakla birlikte, yıllara göre de azalma trendi içindedir.

Kadının nitel açıdan gelişimini ve işgücü pazarına girmesine yardımcı olacak gerekli unsurların oluşmamış olması, kadının işgücüne girişindeki düşüşün önemli nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İşgücüne katılım bakımından, Türkiye’de kadınların konumu ve konumuna dair düşünceler, köklü bir sorunu göstermektedir. 20’li yaşların sonuna doğru kadınların işgücü pazarından ayrılmaları, güçlü bir trend durumundadır.

Çalışma yaşantısında kadının konumunu belirleyen unsurlar, sosyal yapı ve bu yapıya bağlı olarak kadınların çalışmaya karşı olan tutumları ve sonuç olarak emek talebidir. Toplumsal açıdan sahip olunan değerler, kadının ev dışında çalışma durumuna olan bakışı, kadın açısından nasıl bir rolün belirlendiği ve kadının bu durum karşısında çalışmaya karşı nasıl bir tutum içinde olduğu, kadını çalışma yaşamında belli bir konuma koymakta ve tercihlerini yönlendirmektedir.

Kadının iş yaşantısına dahil olması, sosyal, siyasi ve iktisadi nedenlere bağlı olarak kompleks ve çok yönlü etkileşimlerle olmuştur. Ülkemizde genelde, ev işi ve çocuk bakımı görevi verilen kadının, bu yüklerinin yanında bir de ev dışında çalışması, yükünü daha da artırmaktadır. Bu kapsamda çalışan evli kadınlarda olumsuz psikolojik belirtilerin daha fazla olması beklenebilmektedir. Fakat farklı ülkelerde yapılmış çalışmalarda tam tersi bulgulara rastlanılmaktadır. Yapılan kimi çalışmalarda düşük sosyo - ekonomik durumda bulunan kadınların bir işe sahip olmasının, koruyucu psikolojik etkiye sahip oldukları, çalışmayan kadınlarda depresif bulguların ve stresin daha fazla olduğuna rastlanılmıştır.

2.2.1. Kadının Çalışma Nedenleri

Genellikle kadınlar maddi zorluklara maruz kaldıklarından dolayı çalışma hayatına zorunlu olarak katılırlar. Ekonomik şartların günümüz koşullarında giderek zorlaşması, tüketimlerin artması ve aynı zamanda aile yaşantısı ihtiyacı iş ve aile arasındaki dengeyi bozmaktadır(Kapız, 2002).

Kadınların çalışma yaşamına girmesine neden olan en belirgin faktör, ekonomik faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların çoğunluğu, ailelerine ikinci bir gelir kaynağı sağlamak için çalışmaya başlamaktadır. Bu durum, bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir. Çalışan kadınlar hakkında yapılan çalışmaların sonuçlarına göre, kadınların büyük çoğunluğu, iktisadi gereksinimler yüzünden çalışmaktadır.

Kadının iş hayatına katılımı, aile gelirin katkıda bulunmakla birlikte, aynı zamanda kadına çevresi ile ilişki kurma imkanı tanımakta, çalışma yaşamının getirdiği başarı, gibi kişisel ve psikolojik gereksinimini de karşılamaktadır. Bununla birlikte, özellikle evli kadınların yaşamlarının belirli dönemlerine işlerine ara verdikleri ya da çalışmayı tamamen bıraktıkları da bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. İktisadi

zorunluluk sebebiyle çalışan kadınlar, yaşam şartları zor da olsa, bir şekilde iş yaşamlarını sürdürmek için gayret sarf etmektedir.

Sanayileşme ile birlikte aile yapısında olan değişim de kadınların iş yaşamına girmesini etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. "Sanayileşme ve kentleşmeyle birlikte geleneksel geniş aile yapısı çözülmüş, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yapısı yaygınlaşmıştır. " (Koray, Demirbilek ve Demirbilek,1999) Sanayileşme ve kentleşme, kadının sosyal konumunu ve sorumluluklarını şekillendirmiş, fakat bu değişiklik, geleneksel alışkanlarını büyük oranda değiştirmeyen ilk kuşakta kendisini çok hissettirmemiş, ikinci ve üçüncü kuşakta daha çok hissettirmiştir. " Göç eden aile kentli özellikler taşımaya başlamaktadır. Böylece kadının ev dışında gelir getirici bir işte çalışma eğilimi artmaktadır. " (Koray, Demirbilek ve Demirbilek, 1999).

2.2.2. Kadın ve Psikolojik Sağlığı

Psikolojik olarak sağlıklı olmak, genel olarak, bireyin kendisi ve çevresiyle devamlı bir uyum içinde olması olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda psikolojik olarak sağlıklı birey, nedeni belirli olmayan, uzun süreli kaygı, korku ve kuşkulardan uzak, çevresi ile sağlıklı bir iletişim kurabilen kişidir.

Erkeklerle göre, kadınlarda psikolojik bozuklukların görülme olasılığının daha fazla olması dikkat çekici bir konudur. "Amerika’da yapılan ruh sağlığı araştırmalarına göre de, depresyon ve kaygı bozukluklarına kadınlarda daha fazla rastlanmıştır. " (akt., Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010).

Giray ve Ergin’in (2006), 157 kariyer sahibi çift ebeveynlerle çalışıldığı çalışmada, kadınların aile ve iş çatışmasını, erkeklerle göre daha sık yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.2.1.Çalışma Yaşamının Kadının Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisi

Küçük çocuk sahibi olan annelerin, iş hayatına her gün daha fazla katılımının sonucu olarak çalışan kadın, anne, eş, ev hanımlığı gibi birçok rolü aynı anda taşıma durumunun, kadının ruh sağlığını ne şekilde etkilediği çeşitli araştırmalar ve hipotezlerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Evli ve çocuklu kadınların sahip olduğu bu çoklu roller üzerinde yapılan birçok çalışma, genelde birbirinden farklı iki hipotez üzerine kurulmuştur. Bunlardan ilki kıtlık teorisidir. Bu teoriye göre, "sosyal yapı, kişilerin rollerinin gerektirmiş olduğu görevlerinin üzerinde fazlaca beklentisi bulunmaktadır ve bu rollerden en çok beklentisi olan, bireyin hayatının büyük kısmında etkilidir. Çünkü bireyler, sınırlı enerji sahibidir ve sahip oldukları rollerin toplamı, psikolojik stresin göstergesi olan aşırı rol yüklenmesine sebep olur " (Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010) Bu şekilde kadının bir çok role sahip olması, iyilik durumunu olumsuz etkilemektedir.

Bu durumun tersini savunan ikinci hipotez, geliştirme teorisidir. Bu teori, kadının birçok role sahip olmasının faydaları üzerinde durmuştur. " Kadının birden çok role sahip olmasının, kadına çoklu kimlik kazandıracağını ve tatmin edici bir rolünün, diğer daha az tatmin edici rolünü tamamlayarak iyilik durumunu artıracığını savunmuştur. "(Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010).

Bir önceki çalışmalarda, kadının rollerinin sayısına odaklanan bu iki hipotezin, çalışan ve çocuk sahibi olan kadının, psikolojik ve fiziki sağlığını açıklamakla ilgili yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle kadının rol sayısından çok, kalite ve yapısına odaklanmış olan üçüncü bir yaklaşım olan genişleme teorisi ortaya çıkmıştır. " Bu yaklaşıma göre; kişilerin iyilik durumunu belirleyen, rollerinin sayısı değil her bir rolün ne kalitede yaşandığıdır. Anne ve eş rollerine sahip olan kadınlar, eş ve çalışan rolüne sahip olan kadınlardan, gördükleri ödül-ilgi-yarar zarara göre farklılık gösterir. Hatta aynı rollere sahip olan kadınlar bile, rollerinin kalitesini farklı yaşarlar. " (Barunch vd, 1987; Barunch ve Barnett, 1987; Hoffman, 1984, akt., Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010)

Genel olarak bu üç teoriye dayanarak yorumlanmış çalışmalarda, çocuklu olan kadınların rollerinden duydukları memnuniyet, eşlerinin desteği ya da sosyal destek alıp almadıkları, kendi demografik ve sosyal özellikleri ve çocukların özellikleri faktörleri bakımından ruh sağlıkları incelenmiştir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre çocuk sahibi olan kadınların çalışmasının, evlilik durumu, eşin ilgisi, işinin statüsü, rollerine karşı algısı ve duyduğu memnuniyete göre olumlu ya da olumsuz etkilere neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gerek Dünyada gerek Türkiye’de kadın ve erkeğin ruh sağlığı bakımından karşılaştırılmasının yapıldığı çalışmalara bakıldığında; kadınların ruh sağlığının erkeklere göre daha kolay etkilendiği açıkça görülen bir gerçektir. Ancak söz konusu, çalışmayan (ev hanımı) ve çalışan kadınların ruh sağlığı bakımından karşılaştırılması olunca, birbirinden farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar ortaya çıkmaktadır(Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010).

2.2.2.2. Depresyon ve Kadının Çalışma Durumu

Depresyon, psikolojik olarak stres ve yaşam zorluğunun en genel olarak vücut bulmuş halidir. Depresyonun belirtileri, kaygı, mutsuzluk, stres ve kendine güvensizlikle ilgilidir. "Depresyon semptom olarak, üzüntü, mutsuzluk, ilgi, enerji ve iştah kaybı, suçluluk duyguları, düşüncelerini belli bir konu üzerinde yoğunlaştıramama, ölüm ve intihar düşünceleri gibi belirtilerle kendini gösterir" (Sadock ve Sadock, 2009).

Öztürk’e (2002) göre depresyon, derin üzüntülü, bazen de hem üzüntülü hem bunaltılı bir duygu durumla birlikte düşünce, konuşma, hareket ve fizyolojik işlevlerde yavaşlama, durgunlaşma ve bunların yanı sıra değersizlik, güçsüzlük, isteksizlik, karamsarlık duygu ve düşünceleri ile kendini gösteren bir hastalık tablosudur. Bedensel ya da başka bir psikolojik hastalığa bağlı olarak ortaya çıkabileceği gibi tamamen bağımsız olarak da ortaya çıkabilir.

Depresyon için yaşam boyu risk, erkeklerde %7-12 iken, kadınlarda ise %20-25'dir. Yani kabaca her on erkekten birisi ve her beş kadından birisi yaşamı boyunca bir kez depresyon geçirmektedir(Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010).

Küey ve Güleç (1993)'in yaptıkları araştırmada; kadın olmanın, 40 yaş üzerinde olmanın, dul olmanın, çekirdek aile olmanın ve alt gelirden olmanın depresif belirtileri çıkarma riskini arttırdığı belirtilmiştir. Buna göre depresyonun, özellikle kadınlarda psikiyatrik hastalıklar arasında en sık rastlanan tablo olduğu görülmektedir. Bu yüksek oranlar nedeniyle, depresyon psikiyatrinin soğuk algınlığı olarak da bilinmektedir.

Yapılan önceki çalışmalarda, genelde çalışmanın kadın ruh sağlığı üzerinde olumlu etkilerinin varlığı vurgulanmıştır. Birçok çalışmaya göre, çalışma kadına toplumda bazı değerler kazandıracaktır. Bu şekilde emeğine değer verildiği duygusunu yaşayan ve işe yaradığını gören kadının, psikolojik sağlığı da olumlu olarak etkilenecektir.

Birçok çalışma, dışarıda çalışan evli kadınların, çalışmayanlara göre daha olumlu etkiler yaşadıklarını gösterse de, çalışmanın olumsuz etkilerinden bahseden birçok çalışma da bulunmaktadır.

Bu çalışmalardan biri olan McBride'nin (1990) çalışmasında çalışan çocuk sahibi olan kadınların sahip olduğu rollerin getirdiği sorunları ele alınmış, bu çoklu rollerin, kadınlarda aşırı rol yüklemesine yol açarak, kaygı, depresyon, somatizasyon, obsesif kompulsiyon ve öfkeye neden olduğu ortaya konulmuştur.

2.2.2.3. Kaygı ve Kadının Çalışma Durumu

Kaygı kelimesi köken olarak eski Yunanca'da "anxietas" tan türemiş olup, endişe, korku, merak anlamına gelmektedir. Köknel'e (1997) göre kaygı, endişe,

kuruntu, korku, telaş ve üzüntü gibi insanda baskı ve gerilime yol açan duygu durumudur. Kişinin varlığını sürdürebilmesi, değişik şartlara uyum sağlayabilmesi için gerekli sağlıklı bir dürtüdür.

Bu konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında, çalışan kadının, çalışma ile kaygı artmasında doğrudan bir etkiye rastlanılmazken, eğitim ve iktisadi seviyenin artması, yaş ve çalışma süresinin azalması, çalışma ya da çalışmama rolünde memnun olunması, eşten yardım beklenmemesi ve çocuğun evde aile bireyleri tarafından bakılması gibi etkenler, kadın için kaygıdan uzaklaştırıcı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

2.2.2.4. Rol Memnuniyeti ve Kadının Çalışma Durumu

Rol memnuniyeti, annenin yaşamda sahip olduğu birey, eş, ev hanımlığı, çalışan gibi çeşitli rol ve sosyal çevre ya da eşinden duyduğu memnuniyettir. Çalışan ve çalışmayan kadınların rol memnuniyeti ile ilgili çoğu yurtdışında bazı çalışmalar yapılmıştır.

Kadın çalışanlar için çalıştıkları işin nitelikleri ve çalışma koşulları da örgütsel anlamda büyük oranda önem taşımaktadır. Esnek çalışma saatlerinin olmaması, çıkarılan iş seyahatleri ve işin gerektirdiği zorunluluklar çalışan kadınların aile yaşantılarını önemli ölçüde etkilemektedir. Çalışma hayatının bu sıkıntıları kadınların aile yaşamını olumsuz etkilemekte ve aile ile ilgili sorumluluklar sıkıntıya girmektedir. Çalışma yaşamındaki yoğun çalışma temposu eşlerin birbirlerini az görmelerini ve bundan dolayı aralarındaki iletişimin zarar görmesine sebep olmaktadır. Bu olumsuz durum aile arasındaki sosyal ilişkileri olumsuz bir şekilde etkilemektedir(Kapız, 2002).

Dökmen (2003)'e göre çalışma durumu ile psikolojik sağlığı arasındaki ilişkiye bakarken, sadece çalışma durumuna göre değil, örnek olarak çalışmayı isteyip istememe veya çalışmaya ihtiyaç duyup duymama durumuna göre de bakmak gerekir. Dökmen, çalışma durumları farklı olan üç grup kadını, psikopatolojik belirtiler açısından incelediği bu çalışmasında, maaşlı çalışan ve evde çalışan kadınlar arasında bir farklılık

bulamamış, pazarda çalışan kadınların çalışanlara göre daha çok psikopatolojik belirti gösterdiği sonucuna varmıştır. Bu durum da, rolün algılanışı ile psikolojik durum arasında anlamlı bir ilişki olması bakımından, çalışan ya da evde çalışan olsun, sahip olunan rolün olumlu bulunmasının psikolojik durumu iyileştirdiğini göstermektedir.

Bir kişinin iyilik durumu, işine karşı olan düşüncesi, bilişsel tutumu ve duygusuyla alakalıdır. Bireyin işi ile ilgili olan memnuniyetinin anlaşılması için, onun açısından işinin değerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kişinin çalışmayı seçmesinin altında bulunan nedenlerin bilinmesi, bireyin iyilik durumunun anlaşılmasında yararlı olacaktır.

2.2.2.5. Eş ve Sosyal Desteğin Kadının Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisi

Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları temel engellerin başında İş-Aile çatışması gelmektedir. Kadınların aştıkları en zor engel her yönden kadını baskı altında tutan iş-aile çatışmasıdır. İş aile çatışmasını tanımlayacak olursak iş rollerinin ve aile rollerinin aynı zamanda kesişmesinden meydana gelen karşılıklı baskılar olarak ifade edebiliriz(Doğru, 2010).

Sosyal destek, bireyin eşi, ailesi, yakınları, arkadaşları ya da çalışma arkadaşlarından aldığı duygusal ya da araçsal yardımı ifade etmektedir. Birey üç şekilde sosyal destekten yararlanabilir. Bunlardan birincisi, duygusal destek ve bireyin birey olarak çevresinden kabul edilme ve sevgi göstermesidir. İkincisi, araçsal destek ve çocuk bakımı, ev işleri gibi rutin işlerde alınan yardım, bilgi ve tavsiyeleri bulundurur. Üçüncüsü sosyal destek ve bireyin davranışlarının uygun olma konusunda gösterilmiş destektir.

Kadınların yaşamlarındaki en önemli konulardan birisi ev işleridir. Kadın çalışan eve geldiğinde aynı günün ikinci iş gününü yaşamaktadır. Çalışan kadın doğal olarak işten yorgun bir şekilde evine gelir ve yapması gerektiği çamaşır, bulaşık, temizlik gibi birçok ev işi vardır(Aytaç, Sevüktekin ve Işığışık, 2002). Çalışan kadınların hem

dışarıda hem de evde çalışarak geçirdikleri zaman ön plana alındığında, evde çalışanlara göre dışarıda çalışan kadınların yaşam tempoları daha hızlı ve zordur. Bu açıdan kadın için alınabilecek tüm yardımlar daha önemlidir. Birçok çalışma, çalışan kadınların eşlerinin ev işi ve çocuk bakımına katılma oranının, evde çalışan kadınlara göre daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışan kadının eşinden aldığı desteğin etkilerinin araştırıldığı birçok çalışmada, çalışan ya da çalışmayan, her iki kadının da eşinden aldığı duygusal ve araçsal yardımın, kadının rol çalışmasını azalttığı, ruh sağlığını olumlu etkilediği belirtilmiştir.

Literatürdeki çoğu çalışma, çalışan ve evde çalışan kadının aldığı desteğin, ruh sağlığı açısından olumlu etkilere sahip olduğu belirtilse de, bunun aksini belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Örnek olarak Parasuraman ve arkadaşlarının (1992) yaptığı çalışmada, kadınların yaşam stresleri üzerinde, eş desteğinin anlamlı bir etkisinin olmadığı belirtilmiş, Reifman ve arkadaşlarının (1991) yaptığı çalışmada da, evlilik desteğinin, kadını, stresin olumsuz etkilerinden koruduğuna dair bir bulguya rastlanılmamıştır(Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010).

2.3. İş Doyumu ve Depresyon

İş doyumu, çalışanların mesleklerinden duymuş olduğu hoşnutluk yat da hoşnutsuzluk durumu olmakla birlikte, işin nitelikleri ile çalışanların arzularının birbiri ile uyumlu olduğunda gerçekleşmektedir. İş doyumu, kişinin iş ve çalışma ortamı hakkında genel duygu ve düşüncesini etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir. İş doyumunun içeriğini etkileyen çeşitli değişken ve bunlar sonucunda ortaya çıkan denge, eşitlik, iyilik kavramları, iş doyumunu gerçekleştirmektedir. Çalışan kişinin, işini bu kavramlar ile kendisi ve diğer kişiler açısından tutarlı bulması durumunda, işini tatmin edici olarak nitelendirecektir. Kişi işini denge ve eşitlik kavramları ile eş değer şekilde hissetmezse, doyumsuzluk oluşacaktır.

Bireylerin işlerinden doyum sağlayamamaları sadece bireyleri değil, örgütleri de etkiler. İş doyumsuzluğu yaşayan çalışanlarda, işe geç gelme, devamsızlık, sık iş değiştirme, performans düşüklüğü gibi sorunlar görülmektedir(Eğimli, 2009).

İşlerinden doyum elde edemeyen kişiler, çalışma ortamlarında çalışma zamanını katlanır yapmak için, devamsızlığın yanında başka tepkiler de göstermektedir. Bunun yanında, çalışma ortamında geçirilen zamanı kişisel işleri için kullanmak, molaları uzun tutmak, iş yapmadan meşgul görünmek, iş arkadaşları ile önemli olmayan konularda sohbet etmek, işini geciktirmek, kuralları bilerek görmezden gelmek, çalışma arkadaşları ve üstlerine karşı saldırgan davranışlarda bulunmak gibi davranışlar sayılabilir. Bu kapsamda, bir çalışanın, işinden memnuniyet duyması, çalışma ortamını da olumlu etkilemekte, memnun olmaması da, çalışma ortamına karşı olumsuz etkilere neden olmaktadır.

İş doyumunu cinsiyet kapsamında değerlendirildiğinde, kadın ve erkek çalışanlar arasında iş doyumunun ve farklılıklarının incelendiği çalışmaların sonuçları arasında tutarsızlık bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda, kadınların erkeklerden daha fazla iş doyumuna sahip olduğu bulunmuştur. Bu farkın kadınlar açısından olumlu olması, kadınların işleri için daha az beklentiye sahip olmasının erkeklere karşı daha fazla olması ile açıklanmaktadır. Bir diğer neden de, çalışanlarının birçoğunun işlerini değerlendirmelerini, kendileri ile aynı cinsiyetteki diğer çalışanlarla karşılaştırarak uygulamalarıdır.

Çalışan kadınların yetişme döneminde anneleri de çalışmışsa, büyük olasılıkla, bu bireyin referans grubunda kadınlar olacak ve işi ile ilgili olan beklentileri yüksek olacaktır. Bunun aksine, çalışmayan anneleri olan çalışan kadınlar, işi ile ilgili fazla bir beklentiye sahip olmamakta, kendilerini çalışmayan ev hanımları ile karşılaştıracaktır.

Kadınların, erkeklerden daha çok iş doyumuna sahip olmasının diğer bir nedeni de, kadınların ailelerini diğer bir doyum kaynağı olarak görmeleridir. Çalışan kadının anne olup olmamalarıdır.

Diğer bir taraftan bazı araştırmalar kadınların iş doyumunun erkeklerden daha az olduğunu vurgulamaktadır. Kadınların iş doyumunun azalmasında işte kadın olma nedeni ile ortaya çıkan engellemelerin büyük etkisi olduğu açıklanmaktadır(Eğinli, 2009). Bu engeller kadınlara yönelik olumsuz tutumlardan, iş-aile stresinden, rol çatışmasından, hukuksal normlardan, ahlaki, dinsel ve kültürel yapılardan ya da erkek çalışanlara yönelik insan kaynakları politikalarından kaynaklanmaktadır(Köroğlu, 2012).

Kadınlarla erkeklerin farklı beklentileri iş doyumlarını etkilemektedir. Çünkü kadın ve erkeğin sosyal rollerindeki farklılıklar beklentilerin de farklı olmasına yol açmakta; bu da beraberinde farklı doyum kaynakları ve doyum düzeylerini getirmektedir. Yapılan araştırmalara göre kadın çalışanlar, işin sosyal faktörlerine ve çalışma koşullarına erkek çalışanlara oranla daha fazla değer verirken, erkek çalışanlar işlerinde kendilerini gösterebilme fırsatı elde etmek ve bu fırsatları kullanmakta daha istekli davranmakta, ücret ve iş güvencesi gibi konulara daha önem vermektedirler(Aydın, 2006; Köroğlu, 2011).

Frone'un (2000) iş yerindeki kişisel çatışmalarla ilgili yaptığı bir araştırmada, iş arkadaşları ile yaşanan çatışmaların depresyon ve fiziksel arazlar ile aynı yönde ilişkili olduğu belirtilmektedir.

2.4. İş Stresi

İş stresi, kişinin çalışma ortamından kaynaklanan dış etken ve kişisel faktörlerden oluşmaktadır. İş stresi iş verimini düşürerek, birey ve iş sağlığını da olumsuz olarak etkilemektedir. İş stresi, iş kazalarına, çalışma ortamındaki sosyal ilişkilerin bozulmasına, bireyin depresyon, kaygı gibi çeşitli ruhsal ve fiziki sorunlar yaşamasına neden olmaktadır.

İş stresine neden olan faktörler, teknolojik gelişmeler, kazanç, işletmenin büyümesi ile stresin artması, çalışan seçimi, rol ve iş tanımlarının iyi olarak yapılmaması, kötü idare ve denetim kaynaklı olabilmektedir. İş hayatında yaşanan en yaygın fiziki ve ruhsal belirtiler, bireyin yorgun olması, isteksizlik, bitkinlik hissetmesi, halsiz olması, baş ağrısı, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, uyku bozuklukları, nezle, grip gibi hastalıklardan zor kurtulma, sabırsızlık, çabuk sinirli duruma gelme, konsantrasyonda düşüş, sık öfkelenme, işini kaybetme, işini yapamama, iş verenleri memnun edememe korkusu gibi belirtilerdir. Bu belirtileri, depresyon, iletişim bozukluğu, kötü madde kullanımı ve bağımlılığı gibi daha zor ve zaman alan tedavilere gereksinim duyulacak, kronik fiziki ve ruhsal sağlık sorunları izleyebilmektedir.

Yüksek iş yükü, çalışma alanının genişlemesi, rol belirsizliği ve çatışması, kariyer ile ilgili sorunlar, aile kaynaklı sorunlar, genellikle çalışma alanlarında kişilerin karşılaştığı belirli stres faktörleridir. Bir işin stresli olmasında rol sahibi olan dört etken bulunmaktadır. Bunlar, iş yükü ve düşük iş kontrolü, yüksek seviyede görev belirsizliği ve düşük kurumsal destektir.

Çalışma ortamında kişisel özellik ve çevresel unsurların etkisi ile gelişen stres, günümüzde birçok sağlık kuruluşu ve uzmana göre bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Çalışanın başarımında azalma, kaza riskinde artış, çalışma alanında ilişki ve iletişimde olumsuzluk, depresyon ve kaygı bozuklukları gibi fiziki ve ruhsal zararlara yol açabilmektedir.

2.5. Depresyon

Günümüzde gün geçtikçe biraz daha artan ve önemli bir rahatsızlık olan depresyon, genellikle kişinin çevresinde gerçekleşen olaylara karşı bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Hem kişisel hem sosyal boyutta önemli bir toplumsal sağlık sorunu durumuna gelen depresyon, psikolojik rahatsızlıklar içinde en sık görülenidir. Depresyon, bireyin yaşadığı üzüntü, endişe, kaygı, suçluluk gibi olumsuz duygular ve her zamanki günlük aktivitelere karşı isteksizlikle belli duruma gelen duygu durumudur.

Depresyon derin üzüntülü bazen de hem üzüntülü, hem bunaltılı bir duygu durumuyla birlikte düşünce, konumsa, devinim ve fizyolojik işlevlerde yavaşlama, durgunlaşma ve bunların yanı sıra değersizlik, küçüklük, güçsüzlük, isteksizlik, karamsarlık duygu ve düşünceleri ile belirli bir sendromdur(Öztürk, 2002).

Depresyon, dünya çapında toplum sağlığını en çok tehdit eden sorunların başında bulunmaktadır. Yaygınlık oranı yüksek olan depresyon, tanısız güçlükler bulundurması, kronik duruma gelme riski ve intihar potansiyelinin artması, oluşturduğu yeti yitimi ve iktisadi neticeler, depresyon çalışmalarının önemini artırmaktadır.

Depresyon, bireyin yaşamını olumsuz olarak etkileyen mutsuz olma, yaşamdan keyif almama durumudur. Birden çok faktöre bağlı oluşan üzüntü ve kedere benzer duyguların durumu ile alakalıdır. Depresyon, pek çok anksiyete ve somatoform bozukluğunun ardından ortaya çıkar veya bu bozukluklarla birlikte görülür. Kişilik özellikleri kişiyi depresyona yatkın hale getirebilir. Kronik, daha hafif şiddetteki depresif belirtilerin en az iki yıldır sürdüğü bozukluk distimi adını alır ve majör depresyon gelişimi için bir risk faktörüdür(Çakır, 2009). Depresyon, hislerin yanında davranış şekli, vücut sağlığı, kişinin dış görünüşü, okul başarısı ve günlük yaşamın gerektirdiği seçim ve baskılarla başa çıkabilme kabiliyetini etkilemektedir. Depresyonun kendisinin oluşturduğu sorunların dışında, tıbbi hastalıklara yol açmakta ve kişinin sağlık durumunu olumsuz yönde etkilemekte ve tedaviye uyumu bozabilmektedir.

Konu ile ilgili bilim alanında yapılan araştırmalar 20. yy.'ın ikinci yarısında depresyonun, fark edilir şekilde arttığını göstermektedir. Depresyonun daha bilinir bir rahatsızlık olması ve toplum tarafından bir sağlık sorunu şeklinde algılanması, depresyon tanısı ile yapılan başvuru oranlarını artırmıştır. Bu artış, sağlık hizmetlerinde yaşanmakta olan gelişme ve sosyal sebepler ile ilişkilendirilmiştir. Depresyonun yaygınlık oranında artışında sosyal nedenlerin anlaşılması, bilhassa Batı'da gözlenen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin incelenmesi ile mümkün olmaktadır. Endüstri toplumlarında görülen nüfus artışı, göç, kentleşme sorunları, fiziki çevrede gerçekleşen değişimler, aile yapısının değişmesi, toplumsal iletişim ağında çözülme, toplumsal

dayanışmanın bozulması, stres faktörlerinin artması, iktisadi politikalar, depresyonun artışı ve etkilerinin anlaşılması için ön plana alınması gereken esas faktörlerdir. Bütün bu faktörlerin bireyin ruhsal yaşamında ve değerler sisteminde oluşturduğu değişiklikler, kişilik ve ruhsal yapıda gerçekleşen değişimlerin anlaşılması için önem taşımaktadır.

Hızlı nüfus artışı, göç ile bağlantılı nüfus hareketleri, yoksulluk, siyasi sorunlar, insan hakları ihlalleri, ciddi psikososyal sonuçlar doğuran travmalar, fizik çevre ile ilişkili sorunlar aynı biçimde ruhsal bozuklukların ortaya çıkması ve süregelenleşmesinde önemli değişkenler olmayı sürdürmektedir(Kaya, 2007).

2.6. Depresyonda Risk Faktörleri

Depresyon etiyolojini açıklamaya dair yapılan çalışmalarda depresyonda risk faktörleri üzerinde ayrıntılı olarak durulmaktadır. Depresyonun ortaya çıkmasında tek bir risk faktörü bulunmamakla birlikte, kişinin genetik yapısı, çevresi ile olan olumsuz iletişimi, ailesel yükümlülükler, depresif kişilik nitelikleri, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu gibi demografik faktörler, yaşanan olumsuzluklar, bedensel rahatsızlıklar ve bunların tedavisi, işsizlik, psikiyatrik bozukluklar gibi faktörler depresyon için risk faktörlerindedir.

Depresyonda temel risk faktörleri yaş, cinsiyet, ırk ve etnik gruplar, medeni durum, aile öyküsü ve genetik özellikler, erken dönem çocukluk yaşantıları, çocukluk dönemi yaşantıları, hastalık öncesi kişilik özellikleri, sosyo - ekonomik durum ve kişilik özellikleridir.

Yaş: Yaş açısından incelendiğinde depresyonun daha çok orta yaşlarda bulunan bireylerde görüldüğü görülmektedir. Major depresyon, daha sıklıkla orta yaşlı kişiler ve 45 yaşın altındaki kişilerde görülmektedir. "Jorm'un çalışmasına göre, daha önceden var olan yaygın kanının aksine, depresyon yaşlılarda daha fazla görülmektedir. İlerleyen

yaşla birlikte hastalarda izlenen depresif belirtilerin artmasına rağmen, major depresyon sıklığı artmamaktadır"(Işık, 2003).

Cinsiyet: Bireylerin depresyonla karşılaşma konusunda risk faktörlerinden bir diğeri de cinsiyettir. Birçok çalışmada kadın olmanın, depresyonda önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir. Neredeyse tüm dünyada depresyon kadınlarda daha çok görülmektedir. Kadının biyolojik, psikolojik ve kişilik özellikleri, sorunlarla baş etme şekli, sosyal ve kültürel konumu, onları depresyona daha yatkın ve açık duruma getirmektedir.

Sinir ve hormon dizgeleri arasında yakın bir etkileşimin olması, kadına özgü hormonların etkilerinin davranışlarına yansımaya neden olmaktadır. Kadına anne olma donanımını sağlayan üreme dizgesi, kadına zaman zaman sorun yaratabilmektedir. Adet görme, gebelik, lohusalık, emzirme, menopoz, doğum kontrol hapı kullanımı kadında ruhsal hastalığı hazırlayıcı etkenler olabilmektedir(Ünal ve Özcan, 2000).

Kadınların mono amino oksidaz düzeyleri yüksektir ve kadınlarda tiroit hormon bozuklukları daha çok karşılanmaktadır. Postpartum döneminde beliren depresyonda ise, düşen östrojen ve artan progesteron seviyeleri depresyonu belirleyen faktörlerdendir. Premenstrual dönemde, duygusal instabilitenin artması da bu tür bir değişimle alakalı olabilmektedir. Oral olarak kullanılan doğum kontrol haplarının kullanılması ile ortaya çıkan progesteron artışı, depresif belirtilerini artırmaktadır(Işık, 2003).

İrk ve etnik gruplar: Sells ve Loosen (2000) yaptıkları bir çalışmada, major depresyon dağılımının ırklara ve etnik gruplara göre farklılık göstermediği ve ırklar arasında görülen bazı farklılıklarında, daha çok sosyoekonomik durumun etkisinden kaynaklandığını ileri sürmelerinin yanı sıra siyah ırkta daha az oranda major depresyon izlendiğini ileri sürenlerde olmuştur(Işık, 2003).

Medeni durum: Ayrı yaşayan ya da boşanmış bireyler arasında depresyon daha yüksek olarak görülmektedir. Yalnız yaşayan ve çocuk sahibi kadınlarda, evlilere göre depresyon riski daha fazladır. "Brown ve Moran'ın (1997) çalışmalarında eş kaybının depresyonun ilk epizoduyla ilişkili önemli bir çevresel stres etkeni olduğu görülmüştür. Bu risk cinsiyete göre değişim göstermektedir. Bekâr kadınlar, evlenmiş kadınlara göre daha az depresyon riski yasarken, bunun tersine evli erkekler bekâr erkeklere göre daha az risk taşımaktadır" (Işık, 2003).

Erken dönem çocukluk yaşantıları: Bazı araştırmacılar, anne babanın sağladığı ve devamlılık gösteren sevginin, depresyona yakalanma riskini önlediğini, anne babadan ayrılma ya da kayıpların ileriki yaşlarda gelişimi bakımından riskli olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Spitz yaşamın ikinci 6 ayında annesinden ayrı kalan bebeklerde açık depresif belirtiler tanımlanmış, kişiyi şekillendiren dönemlerde yaşanan ayrılık ve kayıpların, ya çocuğun depresif yapı geliştirmesine ya da ancak ilkel savunma düzenekleri kullanarak depresyondan korunabileceğine dikkati çekmiştir(Işık, 2003).

Çocukluk dönemi yaşantıları: Kayıplar, özellikle 11 yaş öncesi ebeveyn kaybı ileriki dönemlerde depresyon gelişimiyle ilişkili bulunmuştur. Anne babanın ilgisiz tutumu, özellikle 17 yaşından önce karşılaşılan ihmal bir başka risk etkenidir. Çocukluk döneminde yaşanan kötüye kullanım durumları da diğer bir risk etkenidir. Bifulco'nun ve Haris'in yaptıkları çalışmalarda aile üyelerinden şiddet görme, aile içinde ya da yakın çevre tarafından cinsel tacize uğrama gibi olayların depresyonu yaklaşık iki kat arttırdığı görülmüştür(Işık, 2003).

Hastalık öncesi kişilik özellikleri: Hiçbir kişilik özelliği ve tipi kendi başına depresyona meyil oluşturmamakta, kişilik yapısı farklılıkları göz önünde bulundurulmadan tüm kişilerde riskli koşullarda depresyon gelişebilir.

Sosyo - ekonomik durum ve sosyal destek: Bruce ve Takeuchi, yoksul kişilerde depresyon oranının iki kat daha fazla olduğunu, Rothschild ise kentlerde, işsizlerde 3 kat, yoksullarda 2 kat daha fazla olduğunu belirtmişlerdir(Işık, 2003).

2.7 Kadınlarda Depresyon

Çocukluk çağında depresyonun görülme sıklığı erkek ve kızlarda eşit iken ergenlik çağı ile birlikte kadınlarda depresyon görülme sıklığı erkeklerdekinin iki katına çıkmaktadır. Kadınlarda depresyonun daha sık görülmesinde, hormonal faktörler, hamilelik, düşük yapma, doğum sonrası dönem, menopoz öncesi ve menopoz rol oynayabilir(Akdeniz ve Gönül, 2004).

Depresyonda kadınların oranlarının yüksekliği, ergenlik çağında başlamaktadır. Yapılan çalışmalar, oranlardaki yüksekliğin, yaşla değil, pubertal dönemle ilgili olduğunu belirtmektedir.

Yapılan çalışmalarda, genç kızlarda artan hormon seviyeleri ile olumsuz etkinin doğrudan ilişkisi saptanmış olmakla birlikte, bazı çalışmalarda sosyal faktörler ve bu faktörlerin hormonlarla ilişkisini temel alan bir açıklamanın, bu farkı sadece hormonal temele oturtan açıklamalardan daha sağlıklı olduğu belirtilmiştir(Angold, Costello, Erkanlı ve Worthman, 1999, Hankin ve Abramson, 2001).

Kadınların kişilerarası ilişkilerle ilgili stresörlere, erkeklerin ise rahatsız edilme, toplum önünde konuşma gibi stresörlere daha büyük endokrin yanıt verdikleri bildirilmiştir. Kişilerarası bağımlılık, öğrenilmiş çaresizlik veya yaklaşım stilleri gibi kişilikle ilgili etkenler açısından kadınlardaki yüksek depresyon prevalansını açıklayacak net bir destekleyici veri bulunmamaktadır. Meta-analizler ve kültürler arası çalışmalar kadınlarda düşük özgüven, düşük benlik saygısı ve yüksek nörotizm gibi özelliklere işaret etmişlerdir(Kuehner, 2003).

Depresyonun, cinsiyetler arasında farklılığının bulunmasında kişinin biyolojik faktörlerinin yanında, psiko - sosyal faktörlerin etkisi de önem taşımaktadır. Özellikle günümüzdeki yaşam koşullarında, kadınlar hem manevi hem de maddi olarak ağır yükler altındadır. Kadınların, erkeklerden daha az kazanmasına karşın, sahip olduğu sorumluluklar, erkeklerden daha fazladır. Sanayileşmiş şehirlerde kadın hem anne, hem çalışan, hem eş, hem de ev hanımı rollerinin hepsine sahip olmaktadır. Erkek ve kadınların genelde strese biyolojik cevap verme şekilleri bakımından değil, farklı yaşam olayları bakımından da farklı olduğu, cinsiyet rolü ile ilgili olan stresörlerin cinsiyete dair endokrin stres yanıtlarını uyardıkları da belirtilmektedir.

Birçok kadın ev ve işindeki sorumlulukları, tek ebeveyn olma, çocuk ve yaşlanan akrabaların bakımı gibi ek stres etkenleri ile karşı karşıyadır. Artan iş yükü, kadında tükenmişlik ve depresyon belirtilerine neden olmaktadır. Sosyal konumlarında olan güçsüzlük, kadınların yaşantılarında önemli konularda kontrolü elinde daha az tutmaları ve olumsuz durumlarla daha sık karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Özel yaşantılarındaki sorunlar, karşı cinsiyetle arasında olan iş yükü ve eşitsizlikler kadınların depresyondan daha fazla etkilenmelerine neden olmaktadır.

Makrososyal etkenler ve yoksulluk, düşük eğitim seviyesi ve karar verme hakkının verilmediği birçok kültürde, rollerin eşitsiz olarak dağıtılması depresyon riskini artırmaktadır. Geleneksel kadın rolünün, erkeklerle benzer olduğu toplumlarda depresyonda cinsiyet farklılığının daha az olduğu, sosyo - kültürel etkenlerin faktörlerin etkisi için kanıt olarak kabul edilebilmektedir.

Evliliğin, erkeklerde depresyon için koruyucu bir faktör olduğu yapılan çalışmalarda belirtilmekle birlikte, medeni durum ve depresyon arasındaki ilişki, yapılan çalışmalarda birçok kültürde farklılık gösterdiği de belirtilmektedir. Çalışmak iki cinsiyet için de koruyucu bir faktördür, ancak kadınlarda olan olumlu etkisi, birden fazla rolün varlığı sonucunda aşırı yüklenme nedeniyle azalabilmektedir.

Depresyonun cinsiyet kapsamında değişen oranları, postpartum ve premenstual dönemlerle alakalı olarak, biyolojik faktörlerle ilişkilendirilse de, kadının psikolojik sorunlarının belirmesinde, iş bölümü ayırımındaki gibi, iktisadi, sosyo - kültürel unsurların, eğitim ve sosyal imkanlardan yeterince faydalanamama gibi sosyal faktörlerin etkili olduğu, cinsiyet rollerinin önemli olduğu söylenebilmektedir.

Yapılan çalışmalarda, psikolojik olarak hasta olan kadınların, medeni durum, meslek, eğitim gibi konularda yetersiz olması göze çarpması nedeniyle, kadınların psikolojik sorunları, sosyal durumları ile yakın ilişki içindedir.

Türkiye’de depresyonun son yıllarda arttığına dair önemli bulgular elde edilmiştir. Bununla birlikte bu hastalığın cinsiyet kapsamında oranları göz önünde bulundurulduğunda, kadınlarla erkekler arasında görülen farklılıkların, sosyolojik bir nitelik bulundurduğu görülmektedir.

Dökmen’e (2003) göre çalışma durumu ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiye bakarken sadece çalışıp çalışmamaya göre değil, örneğin çalışmayı isteyip istememe ya da buna ihtiyaç duyup duymama, yani rolün kadın tarafından nasıl algılandığına bakmak gerekir. Dökmen (2003), çalışma durumu farklı üç grup kadını psikopatolojik belirtiler bakımından incelediği çalışmasında, ev kadını ve maaşlı çalışan kadınlar arasında farklılık bulmazken pazarcı kadınların çalışanlara göre daha çok psikopatolojik belirti gösterdiğini bulmuştur. Demek ki rolün algılanışı ile psikolojik durum arasında anlamlı ilişki olduğu için, çalışan veya ev kadını olsun, sahip olunan rolün olumlu bulunması psikolojik durumu iyileştirmektedir.

Dünya’nın farklı toplumlarında, toplumsal farklılıklar ile kadın ve depresyon ilişkisi hakkında birçok çalışma yapılmıştır.

Hussain ve arkadaşlarının (2004) Pakistan’da 125 kadın katılımcı ile yaptıkları bir çalışmada, sosyal yetersizlik ve eğitim seviyesinin düşüklüğünün depresyonla güçlü bir ilişkisinin bulunduğu belirtilmiştir. Pakistan’ın kentsel yaşam alanlarında yaşayan

kişilerde, eğitim seviyesi düşüklüğünün, depresyon üzerinde, yoksulluktan daha çok belirleyici olduğu belirtilmiştir. Çalışmada, gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda sıklıklı vurgulanan, anne kaybı, çocuk sayısının yüksek olması, yakın ilişki olmaması gibi faktörlerin etkisinin Pakistan’da daha düşük olduğu belirtilmiştir. Gelişmiş ülkelerde yakın ilişki kaybı, çocuk sayısının fazlalığı, işsizlik gibi unsurların, bilhassa emekçi sınıftaki kadınlarda depresyon riskini arttıran duyarlı alanları oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde görülen sınırlı çalışmalar da ise yoksulluk ve eğitim seviyesinin düşük olmasının daha belirleyici faktörler olduğu görülmektedir(Kaya, 2007).

Ialongo ve arkadaşlarının (2004) Afro - Amerikalılar üzerinde yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar elde etmiştir. Sosyo - ekonomik olanaksızlıklarının, depresyona yol açtığı, gidişi etkilediği ve ek tanılarının oluşma sıklığını arttırdığı belirtilmiştir.

Islam ve arkadaşlarının (2003) Bangladeş’te kentte yaşayan katılımcılar üzerinde yapılan bir araştırmada, somatoform, duygu durum ve uyku bozukluklarının en yaygın psikolojik sorunlar olduğu belirtilmiştir. Kadın oranlarının, erkeklere göre daha fazla yaygınlık gösterdiği belirtilmiştir. Çalışmanın ortaya koyduğu bulgulardan ilginç olanı, depresyonun da bulunduğu ruhsal sorunların, zengin kesimde daha fazla görüldüğüdür. Sosyo - ekonomik düzeyi daha yüksek olan gruptaki depresyon yaygınlığı, diğer gruba göre beş kat daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Kadınlar için de her iki sosyo - ekonomik kategori arasında farklılığa rastlanılmamıştır. Yazarlar, bu sonucu, kadınların biyolojik özellikleri ve evrensel anne rolüne odaklanarak açıklamaya çalışsalar da, kültürel cinsiyet rolleri, kadın olmaktan kaynaklanan toplumsal eşitsizlikler ve aile içi şiddetin yoğunluğuna da vurgu yapmışlardır.

Lehtinen ve arkadaşlarının (2003) 18-64 yaş aralığındaki 12702 kişilik geniş bir örnekleme içeren ve Finlandiya, İrlanda, Norveç ve İngiltere’yi kapsayan araştırmalarında, kentsel alanlarda yaşayanlarda depresyonun daha yaygın olduğunu ve kadınlarda daha yüksek oranda görüldüğünü belirtmişlerdir(Kaya, 2007).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın hedeflediği analizler ve bulunan sonuçlar bu kısımda yer alacaktır. Bu çalışmada kullanılan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ve istatistiksel teknikler açıklanmaktadır. Son olarak araştırma sürecinde göz önünde bulundurulmuş etik kurallardan bahsedilmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı üniversite veya meslek yüksek okulu eğitimi almış ve çalışan evli kadınlarda depresyon durumunun incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda depresyon ve ilişkili faktörleri ile üniversite veya meslek yüksek okulu eğitimi almış ve çalışan evli kadınlarda depresyon durumunu etkileyen faktörlerin ve bu faktörlerin birbiri ile ilişkisinin araştırılması planlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, İstanbul ilinde oturan, çeşitli demografik ve mesleki değişkenlere sahip kadınlar arasından tesadüfi olarak seçilen 92 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcıların seçiminde araştırmaya katılmayı kabul etmeleri, uygulanan ölçek yönergelerini anlamaları, iletişim kurmayı engelleyecek boyutlarda fiziksel ve zihinsel bir engellerinin olmaması esas alınmıştır. Katılımcılara, çalışmanın amacı ve konusu hakkında sözel olarak bilgi verilmiş ve katılmaya gönüllü olan kadınlar çalışmaya alınmıştır.

3.3. Araştırma Soruları

Araştırmada şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile demografik faktörleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile evlilik yaşı ile evlilik yılı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Depresyon ve ruhsal belirti düzeyleri ile eşlerin tanışma şekli, eşi ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3.3.1. Hipotezler

- Orta yaş ve yaşlı katılımcılar, genç katılımcılara göre depresyona daha yatkındır.
- Evlilik yaşı ve evlilik yılının depresyon ve ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- Katılımcıların eşleri ile tanışma şekli, eşi ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı gibi faktörlerin depresyon ve ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- Çalışma nedeni ve alınan maaşın, depresyon ve ruhsal belirti üzerinde doğru orantılı bir ilişkisi vardır.

3.4. Verilerin Toplanma Araçları

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen çalışan kadınlara ait kişisel ve mesleki bilgileri öğrenmek amacıyla oluşturulmuş 23 soru içermektedir. Kişisel bilgi formunda demografik bilgi (yaş, evlilik yaşı, evlilik yılı, eğitim düzeyi, yaşanan yer, gelir düzeyi) ve kişisel bilgilere (tanışma şekli, eşi ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı, çocuk durumu, evde yaşanan kişi, çocukluğun geçirildiği yer, çalışma sebebi) dair sorular yer almaktadır. **(EK-I)**

3.4.2. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)

Bu araştırma da depresyon düzeyini ölçmek amacıyla Aaron T. Beck ve arkadaşları (1978) tarafından geliştirilip Hisli (1989) tarafından Türkçeye uyarlanan Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçekte, toplam 21 madde ve her maddenin altında 4 kendini değerlendirme cümlesi bulunmaktadır. Her madde depresyon şiddetine göre sırasıyla 0, 1, 2, 3 şeklinde puanlanan dörtlü Likert tipi ölçüm sağlamaktadır. (EK-II)

3.4.3. SCL 90 - R Tarama Testi

SCL - 90 - R toplam 90 soruya hiç, çok az, orta derecede, oldukça fazla, ileri derecede şeklinde verilen cevapların anksiyete, depresyon, kişiler arası ilişkilerde duyarlılık, fobi, obsesyon, öfke, paranoid, psikotik, somatizasyon ve global şiddet indeksi puanları olarak hesaplanması yoluyla saha taramalarında psikolojik belirti taramak amacıyla kullanılan Türkçe'ye uyarlanmış bir ölçektir. (Çilli vd, 2004) (EK - III)

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 22 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve mesleki özelliklerine ait kategorik değişkenler için tanımlayıcı istatistiklerden; sayı (n) ve oranlar (%) kullanılmıştır. Ölçek alt boyutlarının puanları ve toplam ölçek puanları için tanımlayıcı istatistiklerden; ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Sosyo-demografik ve mesleki özelliklerin, depresyon, mesleki bakış açıları ve mesleki soruları içeren gruplarda; 2 grupta ölçeklerin puan ortalamalarını karşılaştırmak için parametrik testlerden t testi ve 2'den fazla grupta ölçek puan ortalamalarını karşılaştırmak için parametrik testlerden ANOVA (Varyans Analizi) kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkinin araştırılması için Korelasyon Analizi uygulanmış ve Pearson Korelasyon Katsayısı verilmiştir. Tüm karşılaştırmalar için istatistik önem seviyesi (p) 0.05 düzeyinde tutulmuştur.

3.6. Etik

Araştırmaya gönüllü olarak katılan bireylere ölçeklerde verdikleri cevapların hiçbir kişisel bilgi paylaşımı olmadan istatistiksel analizlerde kullanılacağı ve bu şekilde yüksek lisans tez çalışmasında yer alacağı konusunda bilgi verilmiştir. Tüm katılımcılara isimlerine gerek olmadığı ve isimlerini yazanların isimlerinin gizli tutulacağı ve kişisel hiçbir bilginin herhangi bir üçüncü kişiyle paylaşılmayacağı bilgisi verilmiştir. Diğer bir deyişle, ölçeklerden alınan sonuçların bilimsel kurallara göre yorumlanması dışında başka hiçbir amaç için kullanılmayacağı belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu kısımda katılımcılara uygulanan ölçeklerden ve kişisel bilgi formlarından elde edilen veriler, bunlara uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları yer almaktadır. Yapılan analizler, anketler ve kişisel bilgi formlarından elde edilen verilerin, sosyodemografik ve kişisel değişkenler açısından depresyon düzeyi ve SCL 90 Ruhsal Belirti Tarama Testi karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

Analizler, SPSS 22 (Statistical Program for Social Sciences) ile yapılmıştır. İlk olarak, katılımcıların sosyodemografik ve kişisel özellikleri değişkenlere göre dağılımlarının gözlemlenmesi amacıyla frekans dağılımı ve yüzdeler analizleri yapılmıştır. İkinci olarak, sosyodemografik ve kişisel özelliklerin, depresyon, mesleki bakış açıları ve mesleki soruları içeren gruplarda; 2 grupta ölçeklerin puan ortalamalarını karşılaştırmak için parametrik testlerden t testi ve 2'den fazla grupta ölçek puan ortalamalarını karşılaştırmak için parametrik testlerden ANOVA (Varyans Analizi) analizine yer verilmiştir. Üçüncü olarak katılımcıların Beck depresyon envanteri ve SCL 90 Ruhsal Belirti Tarama Testi toplam puan ortalamaları açısından tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Ve Mesleki Değişkenlerine İlişkin Bilgiler

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Sosyodemografik Özellikler	(n)	%
Yaş		
18 - 25	13	14.1
26 - 35	33	35.8
36 - 45	28	30.4
46 - 55	11	11.9
55 ve üzeri	7	7.8
Toplam	92	100
Evlilik yaşı		
18 - 25	50	54.3
26 - 35	38	41.3
36 - 45	1	2.1
46 ve üzeri	0	0
Cevaplanmamış	2	2.3
Toplam	92	100
Evlilik yılı		
1 yıl altı	19	20.6
1 - 10	40	43.4
11 - 20	18	19.5
21 - 30	10	10.8
31 - 40	5	5.7
41 ve üzeri	0	0
Toplam	92	100
Eğitim düzeyi		
İlköğretim	0	0
Lise	0	0
Yüksek okul veya üniversite	83	90.2
Diğer	9	9.8
Toplam	92	100
Yaşanılan yer		
Köy	0	0
Kasaba	0	0
Şehir	92	100
Diğer	0	0
Toplam	92	0
Gelir düzeyi		
1300 tl'in altında	1	2.1
1300 ile 2000 tl arasında	23	25
2000 tl ve üzeri	68	72.9
Toplam	92	100

Ankete katılan katılımcılar, sosyodemografik olarak incelendiğinde, katılımcıların sosyo kültürel olarak çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Yaş açısından incelendiğinde, katılımcıların en çok 26 - 35 yaş aralığında olduğu (n: 33), daha sonra 36 - 45 (n: 28), 18 - 25 (n: 13), 46 - 55 (n: 11) ve 55 ve üzeri (n: 7) yaş grubunda oldukları görülmektedir.

Evlilik yaşı bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun 18 - 25 (n: 50) yaş aralığında, daha sonra 26 - 35 (n: 38), 36 - 45(n:2) yaş aralığında olduğu görülmektedir. Cevaplanmamış soru sayısı olan 2 adet soru, anketin doğruluğu açısından dikkate alınmayacaktır.

Evlilik yılı bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun 1 – 10 yıl aralığında evli olduğu (n: 40), daha sonra 1 yıl altı (n: 19), 11 - 20 yıl aralığı (n: 18), 21 - 30 yıl aralığı (n: 10), 31 - 40 yıl aralığında olduğu (n: 5) görülmektedir. 41 yaş ve üzeri evli kalan katılımcının olduğu görülmektedir.

Eğitim durumu açısından incelendiğinde, en çok katılımcının yüksek okul veya üniversite (n: 83) , diğer (n:9), olarak izlediği görülmektedir.

Yaşanılan yer açısından incelendiğinde katılımcıların tamamının şehirde (n: 92) yaşadığı görülmektedir.

Gelir açısından incelendiğinde, katılımcıların en çok 2000 TL ve üzeri gelir grubunda (n: 68) buldukları, bunu 1300 - 2000 TL (n: 23) grubunun izlediği, sonra 1300 TL'in altında grubunun (n: 1) izlediği görülmektedir.

Çalışılan sektör açısından incelendiğinde ise katılımcıların en çok hizmet sektöründe (n: 39) olduğu, bunu sağlık sektörü (n: 22), eğitim sektörü (n: 16), diğer (n: 12), finans sektörünün (n: 9) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Tanışma şekli	(n)	%
Görücü	32	34.7
Arkadaşlık	48	51.8
İnternet	5	5.7
Diğer	7	7.8
Toplam	92	100
Eşi ile yapılan aktivite sayısı		
1 tane	15	16.4
Birden çok	77	83.6
Toplam	92	100
Ev içi sorumluluk paylaşımı		
Eşler arası paylaşılmakta	50	54.3
Bazen	22	23.9
Hiç	9	9.7
Çalışan kişi üstlenmekte	11	12.1
Toplam	92	100
Çocuk durumu		
Yok	32	34.7
1	31	33.7
2	18	19.5
3 ve üzeri	11	12.1
Toplam	92	100
Evde yaşanan kişi		
Sadece eş	31	33.7
Eş ve çocuklar	49	52.1
Anne ve baba	1	2.1
Diğer	11	12.1
Toplam	92	100
Çocukluğun geçirildiği yer		
Köy	7	7.8
Kasaba	8	8.6
Şehir	77	83.6
Diğer	0	0
Toplam	92	100
Çalışma sebebi		
Gelir sağlamak için	76	82.5
Kişisel tatmin	9	9.7
Diğer	7	7.8
Toplam	92	

Katılımcılar kişisel özellikler açısından incelendiğinde, katılımcıların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Tanışma şekli bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun arkadaşlık yaparak (n: 48) tanıştığı, daha sonra görücü (n: 32), diğer (n:7), en son internet (n: 5) ile tanıştığı görülmektedir. Cevaplanmamış soru sayısı olan 2 adet soru, anketin doğruluğu açısından dikkate alınmayacaktır.

Eş ile yapılan aktivite sayısı bakımından incelendiğinde çok katılımcıların en birden çok aktivite yapmak istediği (n: 77), 1 tane aktivite yapanların ise (n: 15) daha az sayıda olduğu görülmektedir.

Ev içi sorumluluk paylaşımı bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun ev işlerini eşleri ile paylaştığı (n: 50), daha sonra bazen (n: 22), çalışan kişi tarafından yapıldığı (n: 11), en son hiç (n: 9) cevabı verdiği görülmektedir.

Çocuk durumu bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun çocuğunun olmadığı (n: 32), daha sonra bir (n: 31), iki (n: 18), en son üç ve üzeri (n: 11) cevabı verdiği görülmektedir.

Evde yaşanan kişi bakımından incelendiğinde katılımcıların en çok eş ve çocukları ile yaşadığı (n: 49), daha sonra sadece eş ile yaşadığı (n: 31), sonra diğer cevabı verenlerin (n: 11), daha sonra anne ve babalarıyla (n: 1) yaşadığı görülmektedir.

Çocukluğun geçtiği yer bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun şehirde (n: 77), daha sonra kasaba (n: 8), köy (n: 7) olduğu görülmektedir.

Çalışma şekli bakımından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun gelir sağlamak (n: 76), sonra kişisel tatmin (n: 9), en son diğer seçeneği (n: 5) verdiği görülmektedir.

4.2. Katılımcıların Sosyodemografik Ve Kişisel Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Ve T - Testi Sonuçları

Tablo 3. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve T - Testi Sonuçları

Sosyodemografik Özellikler	(n)	Ortalama	Standart Sapma
Yaş			
18 - 25	13	13.3533	7.55
26 - 35	33	12.2775	7.02
36 - 45	28	14.3618	8.36
46 - 55	11	12.3651	7.63
55 ve üzeri	7	12.3552	7.45
Toplam	92	13.4609	7.15
P		0.037	
Evlilik yaşı			
18 - 25	50	13.6571	7.94
26 - 35	38	13.5788	7.69
36 - 45	1	11.0854	6.45
46 ve üzeri	0	0	
Cevaplanmamış	2	12.2747	6.57
Toplam	92	12.1450	7.35
p		0.095	
Evlilik yılı			
1 yıl altı	19	10.5072	9.69
1 - 10	40	12.1090	7.00
11 - 20	18	12.3768	7.63
21 - 30	10	13.5441	7.95
31 - 40	5	13.7447	9.97
41 ve üzeri	0	0	0
Toplam	92	12.5490	7.91
p		0.045	
Eğitim düzeyi			
İlköğretim	0	0	0
Lise	0	0	0
Yüksek okul veya üniversite	83	14.9837	7.80
Diğer	9	8.9969	6.67
Toplam	92	11.9903	7.64
p		0.034	
Yaşanılan yer			
Köy	0	0	0
Kasaba	0	0	0
Şehir	92	13.5562	9.13
Diğer	0	0	0
Toplam	92	12.3542	7.51
p		0.073	
Gelir düzeyi			
1300 tl'in altında	1	13.4654	9.15
1300 ile 2000 tl arasında	23	9.8632	5.97
2000 tl ve üzeri	68	9.7652	5.55
Toplam	92	12.4343	7.54
p		0.046	

Örnekleme yer alan kişilerin yaşlarına göre oluşturulan beş grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p < 0.05$) Orta yaş aralığında olan 36 - 45 yaş aralığındaki katılımcıların toplam puan ortalaması genç ve yaşlı gruplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. 36 - 45 yaş aralığını, 46 - 55 yaş aralığı, 26 - 35 yaş aralığı, 18 - 25 yaş aralığı, 55 ve üzeri yaş aralığını izlediği görülmektedir. Buna göre, en çok 36 - 45 yaş aralığının, 55 ve üzeri yaş aralığının en az depresif belirtiler gösterdiği görülmektedir.

Örnekleme yer alan kişilerin evlilik yaşlarına göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. ($p > 0.05$) Buna göre katılımcıların depresif belirtiler göstermesinde evlilik yaşlarının belirleyici bir özellik olmadığı görülmektedir.

Örnekleme yer alan kişilerin evlilik yılına göre oluşturulan altı grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p < 0.05$) 1 yıl altı ile 1 ile 10 yıl arası evli olan katılımcıların daha az depresif özellikler gösterdiği görülürken, evlilik yılı arttıkça depresif belirtilerin arttığı görülmektedir.

Örnekleme yer alan kişilerin eğitim düzeyine göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p < 0.05$) Eğitim seviyesi arttıkça depresif özellikler azaldığı görülmektedir. Buna göre yüksek okul, üniversite veya daha üst eğitim seviyesinde bulunan katılımcıların daha az depresif belirtiler gösterdiği belirlenmiştir.

Örnekleme yer alan kişilerin yaşadıkları yere göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında verilen cevapların sadece şehir seçeneği olması açısından istatistiksel olarak bir anlamlı farklılık bulunmamaktadır. ($p > 0.05$)

Örnekleme yer alan kişilerin gelir düzeyine göre oluşturulan üç grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p < 0.05$) Gelir seviyesi arttıkça katılımcıların daha az depresif özellikler olduğu görülürken, gelir seviyesi düştükçe depresif olma seviyesinin arttığı görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve T - Testi Sonuçları

Tanışma şekli			
Görücü	32	12.7427	9.54
Arkadaşlık	48	12.5434	9.32
İnternet	5	12.6962	7.04
Diğer	7	12.7743	7.56
Toplam	92	12.4554	7.98
p		0.015	
Eşi ile yapılan aktivite sayısı			
1 tane	15	13.8685	7.15
Birden çok	77	13.5526	7.30
Toplam	92	12.1443	7.81
p		0.037	
Ev içi sorumluluk paylaşımı			
Eşler arası paylaşılmakta	50	13.6729	9.07
Bazen	22	9.4563	5.95
Hiç	9	7.7852	6.02
Çalışan kişi üstlenmekte	11	6.8798	9.00
Toplam	92	12.3617	7.99
p		0.034	
Çocuk durumu			
Yok	32	13.4554	9.02
1	31	9.2341	5.76
2	18	9.2253	5.88
3 ve üzeri	11	7.4383	5.44
Toplam	92	12.6762	7.06
p		0.037	
Evde yaşanan kişi			
Sadece eş	31	12.4430	8.01
Eş ve çocuklar	49	8.2261	5.55
Anne ve baba	1	7.03	4.67
Diğer	11	8.1116	4.65
Toplam	92	11.9483	6.99
p		0.073	
Çocukluğun geçirildiği yer			
Köy	7	13.5638	9.99
Kasaba	8	9.8673	6.97
Şehir	77	8.9993	6.88
Diğer	0	0	0
Toplam	92	12.4474	7.27
p		0.064	
Çalışma sebebi			
Gelir sağlamak için	76	13.2238	8.90
Kişisel tatmin	9	9.2217	6.03
Diğer	7	8.7755	5.99
Toplam	92	12.3583	7.02
p		0.034	

Örnekleme yer alan kişilerin tanışma şekline göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p<0.05$) Görücü usulüne göre tanışan kişilerde depresif belirtilerin daha çok olduğu görülürken, arkadaşlık, internet ve diğer tanışma şekliyle tanışanların depresif belirtilerinin daha az olduğu görülmektedir. Buna göre kendi istekleri ile tanışanların daha az depresif belirtiler gösterdiği, ancak daha önce birbirini tanıma süresi olmadan görücü usulüyle tanışanların daha çok depresif belirtiler gösterdiği görülmektedir.

Örnekleme yer alan kişilerin ev içi sorumluluk paylaşımına göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p<0.05$) Ev içi sorumluluğun eşler arası paylaşımında depresif belirtiler daha az görülürken, ev içi sorumluluğun bazen katılımcıya yüklenmesi ya da tamamen yüklenmesi depresif belirtileri artırmaktadır. Bu durum çalışan kişinin ev işlerini üstlenmesi durumunda da geçerlidir. Ev işlerinin çalışan kişi tarafından yapılması katılımcıların daha az depresif olduğunu göstermektedir. Bu duruma göre fiziki yorgunluk, psikolojik olarak da yorgunluk getirmekte, bu durumun paylaşımı katılımcıların depresif olma seviyelerini etkilemektedir.

Örnekleme yer alan kişilerin çocuk durumuna göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p<0.05$) Çocuğu olmayanların depresif özellikleri daha azken, çocuk sayısı arttıkça depresif özellikleri daha da artmaktadır. Buna göre çocuk mesuliyeti arttıkça depresif belirtilerin arttığı, çocuk mesuliyetinin olmaması ya da az olması durumunda depresif belirtilerin az olduğu görülmektedir.

Örnekleme yer alan kişilerin evde yaşadıkları kişilere göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. ($p>0.05$) Buna göre yaşanan kişi ile depresif belirtiler arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Örnekleme yer alan kişilerin çocukluğun geçtiği yere göre oluşturulan dört grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. ($p>0.05$)

Örnekleme yer alan kişilerin çalışma sebebine göre oluşturulan üç grubun Beck Depresyon Envanteri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. ($p<0.05$) Gelir sağlamak için çalışan çalışanlar daha çok depresif belirtiler gösterirken, kişisel tatmin için çalışanların daha az depresif belirtiler gösterdiği görülmektedir.

4.3. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri Ve Scl-90 Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Ve T - Testi İle Karşılaştırma Sonuçları

Tablo 5. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri ve SCL-90 Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve T - Testi ile Karşılaştırma Sonuçları

Sosyodemografik Özellikler	Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı			SCL-90 Ölçek Toplam Puanı		
	(n)	Ortalama	Standart Sapma	(n)	Ortalama	Standart Sapma
Yaş						
Toplam	92	13.4609	7.15	92	13.5437	7.36
P		0.037			0.032	
Evlilik yaşı						
Toplam	92	12.1450	7.35	92	12.3546	7.52
p		0.095			0.081	
Evlilik yılı						
Toplam	92	12.5490	7.91	92	11.8976	7.94
p		0.045			0.039	
Eğitim düzeyi						
Toplam	92	11.9903	7.64	92	12.5791	7.69
p		0.034			0.063	
Yaşanılan yer						
Toplam	92	12.3542	7.51	92	12.7564	7.58
p		0.073			0.071	
Gelir düzeyi						
Toplam	92	12.4343	7.54	92	11.9821	7.41
p		0.046			0.038	

Sosyodemografik özellikler kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL - 90 Ruhsal Belirti Ölçeği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, yaş değişkeninin, katılımcıların depresyon durumunda etkili olduğu görülürken, ($p < 0.05$) SCL - 90 Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçları üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. ($p < 0.05$) Elde edilen bu farklılığa göre hangi grubun hangi gruptan farklı olduğunu belirlemek için LSD Çoklu Karşılaştırma Testi uygulanmıştır ve yaş grubu yükseldikçe puan ortalamasının da yükseldiği görülmüştür. Buna göre yaş faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Evlilik yılı değişkeni kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL - 90 Ruhsal Belirti Ölçeği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, evlilik yılı değişkeninin, katılımcıların depresyon durumunda etkili olduğu görülürken, ($p<0.05$) SCL - 90 Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçları üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. ($p<0.05$) Buna göre evlilik yılı arttıkça her iki durumda da puan ortalamasının yükseldiği görülmüştür. Buna göre evlilik yılı faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Eğitim düzeyi değişkeni kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL-90 Ruhsal Belirti Ölçeği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi değişkeninin, katılımcıların depresyon durumunda etkili olduğu görülürken, ($p<0.05$) SCL - 90 Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. ($p>0.05$) Buna göre eğitim düzeyi faktörü, depresyon seviyesi üzerinde etkili olduğu görülürken, ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Yaşanılan yer değişkeni kapsamında ele alındığında, yaşanılan yer değişkeninin her iki durumda da anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yaşanılan yer değişkeninin hem bireyin depresyon seviyesi üzerinde, ($p>0.05$) hem de ruhsal belirtileri üzerinde ($p>0.05$) herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Gelir düzeyi değişkeni kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL- 90 Ruhsal Belirti Ölçeği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, gelir düzeyi değişkeninin, katılımcıların depresyon durumunda etkili olduğu görülürken, ($p<0.05$) SCL- 90 Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçları üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. ($p<0.05$) Gelir düzeyi azaldıkça puan ortalamasının da yükseldiği görülmüştür. Buna göre gelir düzeyi faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Beck Depresyon Envanteri ve SCL-90 Ruhsal Belirti Tarama Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve T - Testi ile Karşılaştırma Sonuçları

Kişisel Özellikler	Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı			SCL-90 Ölçek Toplam Puanı		
	(n)	Ortalama	Standart Sapma	(n)	Ortalama	Standart Sapma
Tanışma şekli						
Toplam	92	12.4567	7.98	92	11.9838	7.89
p	0.015			0.010		
Eşi ile yapılan aktivite sayısı						
Toplam	92	12.1432	7.81	92	12.2754	7.85
p	0.037			0.051		
Ev içi sorumluluk paylaşımı						
Toplam	92	12.3654	7.99	92	12.4571	8.21
p	0.034			0.029		
Çocuk durumu						
Toplam	92	12.6754	7.06	92	12.7281	7.38
p	0.037			0.062		
Evde yaşanan kişi						
Toplam	92	11.9453	6.99	92	12.3562	7.21
p	0.073			0.081		
Çocukluğun geçirildiği yer						
Toplam	92	12.4455	7.27	92	12.5271	7.36
p	0.064			0.072		
Çalışma sebebi						
Toplam	92	12.3567	7.02	92	11.9549	7.24
p	0.034			0.028		

Kişisel özellikler kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL - 90 Ruhsal Belirti Ölçeği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, tanışma şeklinin hem depresyon, ($p < 0.05$) hem de SCL-90 Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. ($p < 0.05$) Bu bakımdan incelendiğinde, eşleri ile tanışma şekillerinin hem depresif belirtileri artırdığı, hem de ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etki oluşturduğu görülmektedir.

Eşi ile yapılan aktivite sayısı değişkeni kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL-90-R Ruhsal Belirti Ölçeği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, eşi ile yapılan aktivite sayısı değişkeninin, katılımcıların depresyon durumunda etkili olduğu görülürken, ($p < 0.05$) SCL-90-R Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. ($p > 0.05$)

Ev içi sorumluluk paylaşımı değişkeni kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL-90-R Ruhsal Belirti leği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, ev içi sorumluluk paylaşımı değişkeninin, katılımcıların hem depresyon durumunda etkili olduğu, ($p < 0.05$) SCL-90-R Ruhsal Belirti leği sonuçları üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. ($p < 0.05$) Buna göre ev içi sorumlulukları paylaşıldıkça, her iki durumda da puan ortalamasının yükseldiği görülmüştür.

ocuk durumu değişkeni kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL-90-R Ruhsal Belirti leği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, ocuk durumu değişkeninin, katılımcıların depresyon durumunda etkili olduğu görülürken, ($p < 0.05$) SCL-90-R Ruhsal Belirti leği sonuçları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. ($p > 0.05$) Buna göre ocuk durumu faktörü, depresyon seviyesi üzerinde etkili olduğu görülürken, ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Evde yaşanılan kişi değişkeni kapsamında ele alındığında, evde yaşanılan kişi değişkeninin her iki durumda da anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Evde yaşanılan kişi değişkeninin hem bireyin depresyon seviyesi üzerinde, ($p > 0.05$) hem de ruhsal belirtileri üzerinde ($p > 0.05$) herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

ocukluğun geçirildiği yer değişkeni kapsamında ele alındığında, çocukluğun geçirildiği yer değişkeninin her iki durumda da anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. ocukluğun geçirildiği yer değişkeninin hem bireyin depresyon seviyesi üzerinde, ($p > 0.05$) hem de ruhsal belirtileri üzerinde ($p > 0.05$) herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Kişisel zellikler kapsamında uygulanan Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı ve SCL-90-R Ruhsal Belirti leği Toplam Puanları karşılaştırıldığında, çalışma sebebi hem depresyon, ($p < 0.05$) hem de SCL-90-R Ruhsal Belirti leği sonuçları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. ($p < 0.05$)

TARTIŞMA

Kadınların iş hayatına dahil olması, sosyal, siyasi ve iktisadi nedenlere bağlı olarak karmaşık ve çok yönlü etkileşimler ile oluşmaktadır. Türkiye’de genel olarak kadının bir görevi olarak görülen ev işi ve çocuk bakımının yanında, kadının ev dışında da çalışmaya başlaması, sahip olduğu psikolojik yükü daha da artırmaktadır. Yapılan çeşitli çalışmalarda çalışmanın kadın üzerinde hem sosyal, hem iktisadi, hem de psikolojik etkilerinin olduğu görülmektedir. Kadınların sahip olduğu demografik ve kişisel özellikleri de kadının psikolojik ve ruhsal durumunu etkilemekte ve bu durum, kadının bir birey olarak hayatını etkileyen faktörler olmaktadır.

Bu çalışmada, çalışmaya katılan katılımcılar, yaş, evlilik yaşı, evlilik yılı, eğitim düzeyi, yaşadıkları yere, tanışma şekline, eşi ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı, çocuk durumu, evde yaşanan kişi, çocukluğun geçirildiği yer, çalışma sebebi değişkenlerinin depresyon ve ruhsal belirti üzerinde olan etkileri incelenmiştir.

Yapılan Beck Depresyon Envanteri ve SCL-90-R Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçlarına göre yaş, evlilik yılı, gelir düzeyi, eşi ile tanışma şekli, ev içi sorumluluk paylaşımı, çalışma sebebi değişkenlerinin katılımcıların hem depresyon hem de ruhsal belirti sonuçlarında anlamlı bir etkinliğinin bulunduğunu göstermektedir.

Buna göre yaş değişkeni açısından incelendiğinde, genç gruba dahil olan katılımcıların daha olumlu depresif ve ruhsal belirti özellikleri gösterirken, katılımcıların yaşları arttıkça depresyon ve ruhsal belirti unsurlarının olumsuz olarak arttığı görülmektedir. Bu nedenle yaş faktörü, bireyin hem depresyon hem de ruhsal belirti açısından anlamlı olarak etkileyen bir faktör olduğu görülmektedir.

Vangelisti ve Banski’nin (1993) çalışmasında, eşlerin çalışma durumu, eve giren maaş durumu ve eşlerin iletişim durumunun evlilikte doyumu etkilediği belirtilmiş, her iki eşin de çalışmasının evlilikte iktisadi olarak kolaylıklar sağladığı, bu durumun da

iletişim durumunu etkileyerek evlilik doyumunu artırdığı sonucuna varılmıştır. Çalışan annelerin yarısından çoğunun çocuklarına yeteri kadar anne sütü verememesinden ve bakıcıya teslim etmelerinden yakındıkları görülmektedir. Erci ve Ergin (2005) de yaptığı çalışmada, Vangelisti ve Banski'nin çalışmasına benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Evli çiftlerin yaşının, çocuk sayısı ve evlilik süresinin, kadınların evlilik doyumunu olumsuz yönde, eğitim seviyesinin de pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiğini belirtmişlerdir. Çalışan kadınların, çalışmayan ve görücü usulüyle evlenen kadınlara nazaran evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Evlilik yılı açısından incelendiğinde evli kalma süresinin bireyi hem depresyon hem de ruhsal belirti açısından etkilediği görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda evli kalma süreleri düşük olan bireylerin daha az depresif ve ruhsal belirtiler gösterirken, evlilik yılının artmasıyla depresif ve ruhsal belirtilerin olumsuz olarak arttığı görülmektedir. Evlilik süreleri arttıkça bireylerin depresyona daha yatkın olduğu ve anlamlı olarak ruhsal belirtiler gösterdiği görülmektedir. Buna göre evlilik yılı arttıkça her iki durumda da puan ortalamasının yükseldiği görülmüştür. Buna göre evlilik yılı faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Gelir düzeyi açısından incelendiğinde gelir düzeyinin bireyin hem depresyon hem de ruhsal belirti açısından anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda gelir düzeyi düşük olan bireylerin, gelir düzeyi yüksek olan bireylere göre daha çok depresif ve ruhsal belirtiler gösterdiği, gelir düzeyi yükseldikçe puan ortalamasının da yükseldiği görülmektedir. Buna göre gelir düzeyi faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Tanışma şekli açısından incelendiğinde, katılımcıların eşleri ile tanışma şekillerinin depresyon ve ruhsal belirti üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Katılımcıların eşlerini kendi istek ya da imkanları ile tanımaları durumunda depresyon ve ruhsal belirtiler daha olumlu iken, görücü usulü ya da başka bir şekilde tanışmaların depresyon ve ruhsal belirtilerinde daha olumsuz bir artış görülmektedir. Bu bakımdan incelendiğinde, eşleri ile tanışma şekillerinin hem depresif belirtileri artırdığı, hem de ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Özer (1995), doğum yaptıktan 1 ay sonra işine dönen 42 çalışan kadınla yaptığı çalışmada, kadının çocuk bakımı için aldığı desteğin ve annenin kendisini yeterli hissetmesinin, kadının iyilik durumu ve stres düzeyini belirleyen en önemli faktör olduğunu belirtmiştir. Özer'e göre, çocuk bakımında artan mesuliyet, annelerin ruh sağlığını dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Ancak, iş ve aile rollerinde kadının kendini yeterli hissetmesi ve çocuk bakımında eşinden destek alması durumunda, ruh sağlığına gelecek zararlı etkileri azalabilmektedir. Kadın, eşinin desteğinden yararlanıp yararlanmamasına bakılmaksızın, eşinin destek verebilecek kapasitede olduğunu bilmesi onun için önemlidir. Diğer durumda, çocuk konusunda fazla sorumluluğu olan ve eşinden destek almayan kadınlar, kendilerini bunalmış ve memnuniyetsiz olarak görmektedir.

Çarıkçı'nın (2001) çalışmasında, evde küçük çocuğun olması ve bakıma gereksinim duyması nedeniyle, günlük gereksinimlerden kaynaklanan sorunlara, eğitim ve sağlık sorunlarına daha çok rastlanabileceği, bu nedenle anne ve babaların işe geç gitme, gidememe ya da işe yoğunlaşmama gibi sorunlar yaşayacaklarını belirtilmiştir. Çocuk sayısının fazla olması, bireyin çocuklara ayırması gereken zamanı artırmasına, çocuklarla ilgili gereksinim ve sorunlara bağlı olarak endişe düzeyinin de artmasına neden olmaktadır(akt., Giray ve Ergin, 2006).

Bu durumu Giray ve Ergin (2006)'in araştırması doğrulamaktadır. Çalışma sonucunda, çocuk sayısının artması, kadının aile yaşamı ve iş yaşamını etkileme düzeyinin arttığı belirtilmektedir.

Yapılan çalışmada ev içi sorumluluk paylaşımı değişkeni kapsamında ev içi sorumluluk paylaşımı değişkeninin, katılımcıların hem depresyon durumunda hem de ruhsal belirti üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Ev içi sorumlulukların paylaşımı arttıkça bireyin depresyon ve ruhsal belirtisinde farklılık olumlu olarak ortaya çıkmaktadır.

Rout, Cooper ve Kerslake'nin (1997) yapmış olduğu çalışmada 101 tane çalışan ve çalışmayan annesi, kendine güven, rol tatmini, kaygı ve depresyon bakımından karşılaştırmıştır. Sonuçta; çalışanlarda depresyon düzeyinin ev hanımlarından daha düşük olduğunu bulurken, somatizasyon ve kaygı bakımından iki grup arasında bir fark görememiştir. Böylece; birden çok role sahip olan çalışan kadınların psikolojik durumunun daha kötü olacağını savunan kıtlık hipotezini reddetmiştir.

Birçok çalışma, dışarıda çalışan evli kadınların, çalışmayanlara göre daha olumlu etkiler yaşadıklarını gösterse de, çalışmanın olumsuz etkilerinden bahseden birçok çalışma da bulunmaktadır.

Bu çalışmalardan biri olan McBride'in (1990) çalışmasında çalışan çocuk sahibi olan kadınların sahip olduğu rollerin getirdiği sorunları ele alınmış, bu çoklu rollerin, kadınlarda aşırı rol yüklemesine yol açarak, kaygı, depresyon, somatizasyon, obsesif kompulsiyon ve öfkeye neden olduğu ortaya konulmuştur.

Okul öncesi çocuğu olan çalışan ve çalışmayan annelerin çocuğuna karşı ilgisini ölçen çalışmasında Güleç (1998), çalışan annelerin rol memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güleç, çalışmasındaki örnekleme bulunan çalışan annelerin eğitim seviyesinin daha yüksek olduğunu kanısına varmış, bu sonucun eğitim seviyesi ile ilişkili olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmada çalışma sebebi kapsamında kendisini geliştirmek için çalışan katılımcıların depresyon ve ruhsal belirtisinde daha olumlu bir etkiye sahipken, gelir elde etmek için çalışanların depresyon ve ruhsal belirtisinde daha olumsuz bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Giray ve Ergin'in (2006), 157 kariyer sahibi çift ebeveynlerle çalışıldığı çalışmada, kadınların aile ve iş çatışmasını, erkeklere göre daha sık yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ancak yapılan depresyon ve ruhsal belirti bakımından evlilik yaşı, yaşanan yer, evde yaşanan kişi, çocukluğun geçirildiği yer faktörünün anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı görülmektedir.

Dökmen'in (1997) %67'si lise ve üniversite, %33'ü ilkököl ve ortaokul mezunu kadın ve erkek üzerinde yaptığı araştırmada, çalışanların çalışmayanlara göre depresyon düzeyinin daha düşük olduğunu ve çalışma durumunun, depresyonun önemli bir belirleyicisi olduğunu bulmuştur. Dökmen ve Tokgöz (2002) tarafından yapılan çalışmada, üniversite mezunlarının evlilik doyumlarının, lise mezunlarından daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Fakat, eğitim düzeyi, eş ile yapılan aktivite sayısı, çocuk durumu değişkeni depresyon üzerinde anlamlı bir farklılığa sahipken, ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

SONUÇ

Çeşitli sosyo - ekonomik nedenlerden dolayı çalışma hayatına katılan kadınlar, hem kişisel hem çevresel nedenlere bağlı olarak etkileşimlere maruz kalmaktadır. Türkiye’de de genellikle ev işi ve çocuk bakımının kadınlara atfedilmesi ile birlikte, ev dışında da çalışan kadın sahip olduğu kişisel ve çevresel yükünün daha da artmasına neden olmaktadır. Günümüze kadar yapılan çalışan çeşitli araştırmalarla çalışan kadının sosyo - ekonomik ve psikolojik olarak etkilendiği ve sahip olduğu sosyal, demografik ve ekonomik faktörlerin çalışan kadının daha da etkilendiğini ortaya koymaktadır. Kadınların demografik, psikolojik ve sosyal özellikleri, aynı zamanda çalışan kadını bazen olumsuz olarak etkilemekte ve çalışan kadının yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Üniversite ya da yüksek okul mezunu çalışan ve evli kadınların depresyon durumlarının belirlendiği bu çalışmada, katılımcılar yaş, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, çocuk durumu olmak üzere beş demografik faktör ve evlilik yaşı, evlilik yılı, tanışma şekli, eş ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı, evde yaşanan kişi, çocukluğun geçirildiği yer, çalışma sebebi olmak üzere sekiz sosyal faktör kapsamında değerlendirilmiş ve bu değişkenlerin, yüksek okul mezunu, çalışan ve evli kadınların depresyon ve ruhsal belirtisi üzerinde olan etkileri araştırılmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan Beck Depresyon Envanteri ve SCL - 90-R Ruhsal Belirti Ölçeği sonuçlarına göre yüksek okul mezunu, çalışan ve evli kadınların depresyon ve ruhsal belirti sonuçları üzerinde yaş, evlilik yılı, gelir düzeyi, eşi ile tanışma şekli, ev içi sorumluluk paylaşımı, çalışma sebebi değişkenlerinin anlamlı bir etkinliğinin bulunduğunu göstermektedir.

Araştırma sonucuna göre yaş değişkeninin, yüksek okul mezunu, çalışan ve evli kadınların depresif ve ruhsal belirtileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Genç yaş grubuna ait olan katılımcılar daha olumlu depresif ve ruhsal belirti özellikleri gösterirken, katılımcıların yaşları arttıkça depresyon ve ruhsal belirti unsurlarının olumsuz olarak arttığı görülmektedir. Bu nedenle yaş faktörü, bireyin hem

depresyon hem de ruhsal belirti açısından anlamlı olarak etkileyen bir faktör olduğu görülmektedir.

Evlilik yılı açısından bakıldığında, evlilik yılının, kişinin depresyon, hem de ruhsal belirtileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Evlilik süreleri arttıkça bireylerin depresyona daha yatkın olduğu ve anlamlı olarak ruhsal belirtiler gösterdiği görülmektedir. Buna göre evlilik yılı arttıkça her iki durumda da puan ortalamasının yükseldiği görülmüştür. Buna göre evlilik yılı faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Gelir düzeyi açısından incelendiğinde gelir düzeyinin bireyin hem depresyon hem de ruhsal belirti açısından anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda gelir düzeyi düşük olan bireylerin, gelir düzeyi yüksek olan bireylere göre daha çok depresif ve ruhsal belirtiler gösterdiği, gelir düzeyi yükseldikçe puan ortalamasının da yükseldiği görülmektedir. Buna göre gelir düzeyi faktörünün, hem depresyon, hem de ruhsal belirti üzerinde bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Tanışma şekli açısından incelendiğinde, katılımcıların eşleri ile tanışma şekillerinin depresyon ve ruhsal belirti üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Katılımcıların eşlerini kendi istek ya da imkanları ile tanımaları durumunda depresyon ve ruhsal belirtiler daha olumlu iken, görücü usulü ya da başka bir şekilde tanışanların depresyon ve ruhsal belirtilerinde daha olumsuz bir artış görülmektedir. Bu bakımdan incelendiğinde, eşleri ile tanışma şekillerinin hem depresif belirtileri artırdığı, hem de ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmada ev içi sorumluluk paylaşımı değişkeni kapsamında ev içi sorumluluk paylaşımı değişkeninin, katılımcıların hem depresyon durumunda hem de ruhsal belirti üzerinde de anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Ev içi sorumlulukların paylaşımı arttıkça bireyin depresyon ve ruhsal belirtisinde farklılık olumlu olarak ortaya çıkmaktadır.

Yapılan araştırmada çalışma sebebi kapsamında kendisini geliştirmek için çalışan katılımcıların depresyon ve ruhsal belirtisinde daha olumlu bir etkiye sahipken,

gelir elde etmek için çalışanların depresyon ve ruhsal belirtisinde daha olumsuz bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Ancak yapılan depresyon ve ruhsal belirti bakımından evlilik yaşı, yaşanan yer, evde yaşanan kişi, çocukluğun geçirildiği yer faktörünün anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı görülmektedir.

Fakat, eğitim düzeyi, eş ile yapılan aktivite sayısı, çocuk durumu değişkeni depresyon üzerinde anlamlı bir farklılığa sahipken, ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak çalışmanın başında belirlenen hipotezler olan

- Orta yaş ve yaşlı katılımcılar, genç katılımcılara göre depresyona daha yatkındır.
- Evlilik yaşı ve evlilik yılının depresyon ve ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- Katılımcıların eşleri ile tanışma şekli, eşi ile yapılan aktivite sayısı, ev içi sorumluluk paylaşımı gibi faktörlerin depresyon ve ruhsal belirti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- Çalışma nedeni ve alınan maaşın, depresyon ve ruhsal belirti üzerinde doğru orantılı bir ilişkisi vardır

hipotezlerinin tamamı doğrulanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, F., ve Gönül, S., 2004, " Kadınlarda üreme olayları ile depresyon ilişkisi ",
Klinik Psikiyatri, 2
- Akiskal, H . S., Affective Disorders: Clinical Features: In Saddock BJ, Saddock VA.
Comprehensive Textbook of Psychiatry. Eighth Ed., 2007.
- Angold A, Costello EJ, Erkanlı A., vd., 1999, " Pubertal changes in hormone levels and
depression in girls ", Psychology Medicine, 29.
- Aydın, D., 2006, "Eğitim kurumları çalışanlarında iş doyumu ", Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aytaç, S., Sevüktekin, M . , ve Işığışok, Ö . , Çağdaş Sanayi Merkezlerinde kadın
İşgücünün Konumu: Bursa Örneği, TİSK Yayınları, Ankara, 2002.
- Barunch, G. K, Biener, L., Barnett, R. C., 1987, "Women and gender in research on
work and family stress", American Psychologist, 42 (2).
- Bilgin, M . , 1990, "Çalışan ve çalışmayan kadınlara ilişkin bazı değişkenlerin
depresyon düzeylerine etkisi", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bilgin, N., Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar, Sistem Yayıncılık,
İstanbul, 1995.
- Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu (BÜSPF), 2009, "Türkiye’de çocuk
bakım hizmetlerinin yaygınlaşmasına yönelik bir öneri: Mahalle kreşler"
- Bromberger, J.T. Matthews, K.A., 1994, Employment status and depressive symptoms
in middle-aged women: A longitudinal investigation. Am J Public Health, 84.
- Cartwright S, Cooper C. L., Managing Workplace Stress, Sage Publications, 1997.
- Cüceloğlu, D., İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları, 7. Basım, Remzi
Kitabevi, İstanbul, 1997.
- Çakır, S., 2009, Genel Tıpta Depresyon, Klinik Gelişim Dergisi; 22.

- Çapkın, M . , 2012, Romantik Kıskançlığın, Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çitçi, O., Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar, Sevinç Matbaası, Ankara, 1982.
- Çilli, A. S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ., Kucur, R., 2004, ‘ Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması ‘, Genel Tıp Dergisi, 14.
- Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E . , Oishi, S., 2000, " Similarity Of The Relations Between Marital Status And Subjective Well-Being Across Cultures", Journal of Cross- Cultural Psychology, 31.
- Doğru, A., 2010, "Kadın Çalışanların Cam Tavan Engelleri ve İş Tatminine Etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Örneği", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Dökmen, Z . , Y., 1997, "Çalışma, cinsiyet ve cinsiyet rolleri ile ev işleri ve depresyon ilişkisi", Türk Psikoloji Dergisi, 12 (39).
- Dökmen, Z.Y. ve Tokgöz, Ö . , 2002, "Cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü ile evlilik doyumu, eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkiler", XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, 9-13 Eylül 2002, ODTÜ, Ankara.
- Dökmen, Z. Y., 2003, "Çalışma durumları farklı üç grup kadında ruh sağlığı, kontrol odağı inancı ve cinsiyet rol", Türk Psikoloji Dergisi, 18 (51).
- Eğinli, A. T., 2009, "Çalışanlarda iş doyumu: Kamu ve özel sektör çalışanlarının iş doyumuna yönelik bir araştırma", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 3
- Erci, B. ve Ergin, R . , 2005, " Women’s satisfaction with their marriage in Turkey ", Marriage and Family Review, 37.
- Frone, M . R . , 2000, " Interpersonal Conflict at Work and Psychological Outcomes: Testing A Model Among Young Workers", Journal Of Occupational Health Psychology, 5.

- Gezer, E . , 2008 , "Stres veren yaşam olanlarının, öğretim elemanlarının, depresyon ve tükenmişlik düzeylerine etkisi", Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Giray, M. D. ve Ergin, C., 2006, "Çift-kariyerli ailelerde bireylerin yaşadıkları iş aile ve aile-iş çatışmalarının kendini kurgulama davranışı ve yaşam olayları ile ilişkisi", Türk Psikoloji Dergisi, 21
- Golding, J. M. and Singer, J. L., 1983, "Pattern of inner experience: daydreaming styles, depressive moods and sex roles" Journal of Personality and Social Psychology, (3).
- Gözübüyük Bayraktaroğlu, M . , 2010, "Anaokulunda Çocuğu Olan Çalışan ve Çalışmayan Annelerin Rol Memnuniyetine Göre Depresyon Ve Kaygı Belirtileri Düzeylerinin Karşılaştırılması", T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güleç, N. A., 1998 , " The effect of maternal role satisfaction, father involvement and maternal working status on maternal involvement", Unpublished Master's Thesis, Boğaziçi University.
- Göçek, E. A., 1996, "A comparison of anxiety level and self-esteem between working and non-working mothers". Unpublished Master's Thesis. Boğaziçi University.
- Glenn, N. D., 1990, "Quantitative research on marital quality in the 1980s: A critical review ", Journal of Marriage and The Family. C.52
- Hankin, B., L., Abramson, L., Y., 2001, "Development of gender differences in depression: An elaborated cognitive vulnerability-transactional stress theory", Psychology Bulletin; 127.
- Hock, E., DeMeis, K. D., 1990, "Depression in mothers of infants: The role of maternal employment", Developmental Psychology, 26
- Hoffman, W. L., 1989, "Effect of maternal employment in the two-parent family", American Psychologist, 44 .

- Ialongo, N., McCreary, B.K., and Pearson, J.L., 2004, "Major depressive disorder in a population of urban, African-American young adults: prevalence, correlates, comorbidity and unmet mental health service need", *J Affect Dis*, 79
- Işık, E . , Depresyon ve Bipolar Bozukluklar, Görsel Sanatlar Matbaacılık, 2003.
- İslam, M.M, Ali, M., Ferroni, P . et al., 2003, "Prevalence of psychiatric disorders in an urban community in Bangladesh", *General Hospital Psychiatry*, 25
- Kapız, S. Ö . , 2002, "İş-aile yaşamı dengesi ve dengeye yönelik yeni bir yaklaşım: Sınır teorisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 4, S. 3
- Karabıyık, İ., 2012, "Türkiye’de çalışma hayatında kadın istihdamı", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt XXXII, Sayı I.
- Kaya, B., 2007, "Depresyon: Sosyo-ekonomik ve kültürel pencereden bakış", *Klinik Psikiyatri*, 10
- Kırkpınar, L., Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- King, L.A., and Raspin, C., 2004, "Lost and found possible selves, subjective well-being, and ego development in divorced women ", *J Pers*; 72
- Kocacık, F. ve Gökçaya, B. V . , 2005, "Türkiye’de çalışan kadınlar ve sorunları", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 1
- Kossek, E. E., and Ozeki, C., 1998 , "Work-family conflict, policies, and the job-life satisfaction relationship: A review and directions for organizational behavior-human resources research", *Journal of Applied Psychology*, 83
- Koray, M . , Demirbilek, S., ve Demirbilek, T., 1999, "Gıda işkolunda çalışan kadınların koşulları ve geleceği", *TC Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)*.
- Köroğlu, Ö . , 2012, "İçsel ve dışsal iş doyum düzeyleri ile genel iş doyum düzeyin arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Turist rehberleri üzerinde bir araştırma", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13 (2)

- Kurdek, L. A., 1991, "The relations between reported well-being and divorce history, availability of a proximate adult, and gender", *Journal of Marriage and Family Relations*, 53
- Küey, L. and Güleç, C., 1989, "Depression in Turkey in 1980's: Epidemiological and clinical approaches", *Clinic Neuropharmacol* 12 (Suppl. 27),
- Küey L., ve Güleç C., *Depresyonun Epidemiyolojisi, Depresyon Monografaları Serisi, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1993.*
- McBride, A. B., 1990, "Mental health effects of women's multiple roles", *American Psychologist*, 45 (3)
- Mastekaasa, A., 1994, "Marital status, distress, and well-being: An international comparison", *Journal of Comparative Family Studies*, 25
- Özer, E. M . , 1995, "The impact of childcare responsibility and self-efficacy on the psychological health of professional working mothers", *Psychology of Women Quarterly*, 19
- Öztürk, M . O., *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, 9. Basım, Nobel Tıp, Ankara, 2002*
- Öztürk, M . O., *Ruh sağlığı ve Bozuklukları, Feryal matbaası, Ankara, 2004*
- Pietromonaca, P. R., Manis, J., and Markus, H . , 1987, "The relationship of employment to self-perception and well-being in women: A cognitive analyses", *Sex Roles*, 17
- Razon, N., *Çalışan Anne ve Çocuk, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1983.*
- Repetti, R., Matthews, K. A., and Waldron, I., 1989, "Effects of paid employment on women's mental and physical health", *American Psychologist*, 44
- Ross, C. E., Mirowsky, J., and Huber, J., 1983, "Dividing work, sharing work, and inbetween: Marriage patterns and depression", *American Sociological Review*, 48

- Rout, U. R., Cooper, C. L., and Kerslake, H . , 1997, "Women in management review", Bradford, 12 (7)
- Sadock, B., and Sadock, V., Kaplan & Sadock, Klinik Psikiyatri El Kitabı, 4. Baskı, Güneş Tıp Kitabevi, Ankara, 2009.
- Saner, T., ve Eyüpoğlu, S., Z . , 2012, "Have gender differences in job satisfaction disappeared? A study of Turkish universities in North Cyprus", African Journal of Business Management, Vol. 6(1)
- Savrun, M . , 1999 "Depresyon ayırıcı tanımı ve epidemiyolojisi", Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu, İstanbul
- Steiner, C., Akıllı Bir Kalple Duygusal Okuryazarlık, (çev. M . , Şahin,) BilgeSistem, Ankara, 2009.
- Tezcan A., E . , 2000, " Depresyonun ayırıcı tanısı", Duygudurum Dizisi, 1(2).
- Tiedje, L. B. vd., 1990, "Women with multiple roles: Role-compatibility perceptions, satisfaction, and mental health", Journal of Marriage and the Family, 52
- Ünal, S., ve Özcan, E . , 2000, "Depresyonda Hazırlayıcı, Ortaya Çıkarıcı ve Koruyucu Etkenler ", Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1(1).
- Vangelisti, A. L. and Banski, M . , A., 1993, "Couples' debriefing conversations", Family Relations, C.42, S.2
- Yankın, F. B., 1989, "Çalışma hayatında kadınlar ve çalışan kadınlar üzerinde bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.